

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Eliška Halanová

Kostel sv. Vojtěcha v Jílovém u Prahy

St. Adalbert's Church in Jílové by Prague

Praha 2012

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V

dne

.....

Abstrakt

Kostel sv. Vojtěcha v Jílovém u Prahy je jednou z nejstarších památek ve městě a jeho příběh je nerozlučitelně spjat s dějinami města a jeho rolí jako významného naleziště zlata. Proto je při pátrání o minulosti kostela třeba rozlišit dvě linie zkoumání – osudy kostela jako farního benefícia a dějiny této pozoruhodné stavby jako stavebně-historické památky.

V úvodní části práce se seznamujeme s historií královského horního města Jílové, pozorujeme počátky jeho slávy, velkolepý rozkvět v období 14. století, změnu poměrů po husitských válkách a pozvolný ústup jeho významu, i přes zjevné snahy o znovunabytí svého postavení. V další kapitole potom sledujeme vývoj farnosti, obsazování beneficií a osobnosti farářů a jejich drobné příhody. Zajímavou etapou v této kapitole je vybudování jílovského minoritského kláštera, který se načas ujal správy celé farnosti. V druhém oddíle pak poznáváme okolnosti založení kostela a jeho prvotní podobu, dále jeho přestavby a úpravy až do nynějšího vzhledu. Poslední část práce je věnovaná obzvláště hlavnímu oltáři a dalšímu zajímavému inventáři.

Klíčová slova

kostel, historie, Jílové u Prahy, církevní správa, farnost

Abstract

St. Adalbert's Church in Jílové by Prague is one of the oldest monuments in the city and its story is essentially connected with the history of the city and its role as a significant gold deposit. Therefore, in research of his past we should distinguish between two lines of studies - the fate of the church as a parish benefice and the history of this remarkable building and as a historical monument.

In the introduction of the thesis we meet the history of the royal city of gold mining, watch the beginnings of his fame, the great boom in the 14th century, the change of conditions after the Hussite wars and the gradual withdrawal of its significance, despite the apparent efforts to restore his position. In following chapter, we see the development of the parish, staffing the benefices, pastors' personalities and their little stories. An interesting point in this chapter is the construction of a Franciscan monastery in Jílové, which temporarily took over the management of the entire parish. In the second section of the thesis we see the establishment of the church-building and its initial form, as well as its reconstruction and modifications to the current appearance. The last part is especially devoted to the main altar and another interesting inventory.

Keywords

church, history, Jílové by Prague, administration of church, parish

Obsah

ÚVOD.....	6
1. NĚKOLIK SLOV O PRAMENECH A LITERATUŘE.....	7
2. JÍLOVÉ A SLAVNÁ HISTORIE JEHO ZLATÝCH HOR.....	14
2.1 Vznik osady, první zmínky o městě a počátky dolování.....	14
2.2 Rozkvět za Karla IV. a nejslavnější doba města.....	17
2.3 Od husitských válek k Bílé Hoře.....	20
2.4 Od Bílé hory až po konec 18. století.....	21
2.5. Jílové nové doby.....	22
3. KOSTEL SV. VOJTĚCHA.....	24
3.1. Historie kostela a příslušné farnosti.....	24
3.1.1 Od založení do husitských válek.....	24
3.1.2 Období po husitských válkách a faráři podobojí.....	27
3.1.3 Rekatolizace - stavba kláštera a faráři minorité.....	29
3.1.4 Návrat světského kněžstva na faru.....	35
3.1.5 Fara ve 20. století.....	39
3.2 Příjmy kostela.....	41
3.3 Kostel z hlediska stavebně-historického – opravy, architektura a umění.....	44
3.3.1 Stavba a opravy kostela v průběhu let.....	44
3.3.1.1. Založení kostela a jeho původní vzhled.....	44
3.3.1.2 Zásah do architektury po prvním velkém ohni roku 1567.....	45
3.3.1.3 Opravy kostela v období po Bílé Hoře.....	46
3.3.1.4 Od druhého velkého ohně v roce 1701 až do 1857.....	48
3.3.1.5 Rozsáhlé opravy v roce 1857.....	51
3.3.1.6 Aktivní farář Pittner	52
3.3.1.7 Opravy kostela ve 20. století.....	53
3.3.2 Oltáře	56
3.3.3 Další inventář.....	60
ZÁVĚR.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Když jsem se měla rozhodnout, jaké téma si vybrat pro svou diplomovou práci, volba byla poměrně jednoduchá. Jako rodačka z Jílového mám ke svému městu velmi vřelý vztah a o to více mě mrzí, že královskému hornímu městu Jílové, které ve své době bylo velmi významným bodem na mapě Českého království, je v rámci historického bádání věnována jen malá pozornost. O to více to platí, dotkneme-li se tématu farního kostela sv. Vojtěcha a souvisejícího kláštera Panny Marie Loretánské. Zde narazíme pouze na jedinou práci Leopolda Čiháka a jeho *Paměti král. horního města Jílového a jeho zlatých dolů* z roku 1898 (nepočítám-li svou vlastní středoškolskou práci), a na novější redakci tohoto díla aktualizovanou jeho synem. Avšak k informacím uvedeným v této publikaci je třeba přistupovat velmi obezřetně, protože Čihák, i když pracoval velmi poctivě a s péčí, dopustil se mnoha chyb v interpretaci pramenů. Těžko mu to vyčítat, byl to obyčejný obchodník s nepříliš valným vzděláním, nadšený písmák, ovšem k pramenům přistupoval nekriticky a s cílem shromáždit jich co nejvíce. Pro svoji práci jsem si tedy jako svůj primární cíl stanovila sestavit komplexní historii kostela sv. Vojtěcha, jenž se bude opírat o reálný a kriticky zpracovaný pramenný základ, a vytvořit tak studii, která bude mít pro svého případného čtenáře skutečnou vypovídací hodnotu.

1. NĚKOLIK SLOV O PRAMENECH A LITERATUŘE

Na úvod práce je zajisté potřebné zmínit se o dostupnosti pramenů a literatury o kostele sv. Vojtěcha v Jílovém u Prahy, potažmo o městě Jílovém u Prahy. Jelikož typologie pramenů je velmi různorodá, a navíc často narážíme na problém dochování materiálu, přistoupila jsem k charakteristice materiálu dle příslušných kapitol práce, namísto třídění dle typu pramenů

Pokud se zde zabýváme prameny a literaturou týkajícími se města Jílového u Prahy a jeho patrociniem, je také třeba zhodnotit stav bádání o tomto tématu. Je otázkou, zda je Jílové u Prahy opravdu pro badatele tak nezajímavé, či ještě nikdo neobjevil roli, které město mělo obzvláště ve středověku a která zdaleka přesahovala rámec regionálního významu, faktem však zůstává, že práce, které můžeme nalézt, se dají spočítat na prstech jedné ruky. Řadu těchto prací rozšiřují články a monografie zaměřené na dolování zlata, ovšem jsou práce chemicko-petrologické a geologické, které zmiňují historická fakta jen okrajově či vůbec, a tudíž se pro historickou práci příliš nehodí.¹ Dále se občas objevují jednotliviny vydané Regionálním muzeem v Jílovém u Prahy, ovšem převážná většina těchto děl jsou katalogy výstav a menších publikací k nim, které toho s dějinami města, resp. s historií kostela nemají moc společného. Za ně je možné jmenovat katalog výstavy Heraldika a jílovští těžaři² a nejzajímavější počín pak publikace Jílové,³ která je složena z různých tematických příspěvků několika autorů, z nichž je možné jmenovat např. PhDr. Evu Šmilauerovou, CSc. či Pavla

---

¹ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. O hornické práci po zlatě v širším okrsku starého dolu Kocouru na Jílovsku: hlavně v letech 1693 až 1761: s poznámkami o dolu P. Marie Vítězné. V Jílovém u Prahy: Okresní museum, 1941. 59 s. Jílovská knihovnička; čís. 2.; BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. Úvahy o původu zlata u Jílového a na některých jiných místech v Čechách. V Praze: Řivnáč [distributor], 1901. 98 s. Archiv pro přírodovědecké prozkoumání Čech; Díl XII, Čís. 1.; Bulletin mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea v Praze. V Praze: Nadace mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea, 1993-. ISSN 1211-0329.; ČIHÁK, Václav. Jílovské mapy hornické: soupis rukopisných map: přidán seznam reprodukováných map a náčrtů hornických prací u Jílového a nových map geologických. V Jílovém u Prahy: V. Čihák, 1940. 24 s. Jílovská knihovnička; čís. 1.; HIPMAN, Vladimír. Zlaté hory jílovské. Praha: s.n., 1949. [28] s.; MORÁVEK, Petr et al. Zlatonosný kraj střední části Jílovského pásma. Praha: Česká geologická společnost, 2008. 40 s. Exkurze České geologické společnosti; 22, podzim 2008. ISBN 978-80-904208-0-9.; MORÁVEK, Petr a LITTOCHLEB, Jiří. Jílovské zlaté doly. 1. vyd. V Jílovém u Prahy: Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, 2002. 187 s. ISBN 80-238-9209-6.; WANG, Josef. Důvody pro pokračování v těžbě ze zlatých dolů Bohuliby-Jílovských v Čechách: stručný prostonárodní popis poměrů dolů Bohuliby-Jílovských založený na listinách, vědeckých spisech, horních mapách a nejnovějších zkušenostech. V Praze: Nákladem Josefa Wanga, 1885. 18 s., [1] složený l. příl.

² *Heraldika a jílovští těžaři: Katalog výstavy*. Jílové u Prahy: Muzeum těžby a zpracování zlata, 1964. 1 sv.

³ *Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987. 235 s.

Břicháčka. Dáno ovšem jak záměrem, tak rozsahem kapitol, zůstává spíše populárně naučnou publikací, i když se jedná o publikaci vskutku nejobornější. Kromě toho občas narazíme na nějaké dílo, které se Jílového přímo týká, nicméně v tuto chvíli je to ojedinělé vydání Artikulí řemeslnických cechů,⁴ dalším jmenovaným pak může být již jen mapa politického okresu jílovského.⁵

První monografii o Jílovém sepsal Emanuel Koliha (1841-1875) - právník, jeden z prvních jílovských divadelních ochotníků. Knížku *Jílové, královské zlatohorní město*⁶ vydal na vlastní náklady v roce 1865 a rozdělil ji na tři části - *Dějepis hornictví, Památky města, Krátký dodatek o vřkolu*. Spisek je ovšem přesně tím, čím měl být, první vlašťovkou ve vlasteneckém bádání o rodném městě, jehož míra informací, dána již i rozsahem díla, nemůže být nijak převratná. Vedle něj v roce 1841 vzniká krátká povídka jílovského faráře Antonína Švihlíka.⁷ Jak je uváděno v příslušné kapitole textu, jedná se o fiktivní mravoučnou historku o Heleně, dceři faráře Václava Berky, která je však kromě jména farářova celá smyšlená, nicméně spisek obsahuje také údaje vytažené z pamětní knihy a dalších pramenů, které měl v té době farář k dispozici a které my již nemáme dochovány v takové míře. Ovšem i zde je třeba dát pozor na věrohodnost informací vzhledem k charakteru díla a farářovu sklonu k úpravě informací, jak se mu hodilo, které se projevuje i v jeho dalších mravoučných povídkách.

Jediným hodnotným a smysluplným dílem tedy zůstává rozsáhlá práce Leopolda Čiháka, jílovského aktivisty, národního nadšence, zapáleného historika a zasloužilce o jílovské muzeum. Ten v roce 1898 vydal *Paměti královského horního města Jílového*,⁸ ve kterých se zabývá nejen historií dolování, ale i stavebními památkami včetně kostela sv. Vojtěcha. V roce 1913 ještě přidal druhý díl Pamětí – *Historii a místopis jednotlivých domů*.⁹ I když Čihák nebyl studovaným historikem, je třeba mu připsat ke cti, že při své práci na dějinách města nezpracoval pouze materiál z městského archivu, který sám vybral z „homogenní kopy“ uložené na půdě radnice, ale přihlédl i k dostupné sekundární literatuře a také se vydal za

⁴ KOPECKÝ, Václav a BOJANOVSKÝ, Karel. *Artikule řemeslných cechů královského zlatohorního města Jílové*. Praha-východ: Odbor pro školství a kulturu rady ONV, 1955. 1 sv. (nestr.).

⁵ WAGNER, Jan Eduard. *Karte des Euler Bezirkes im Prager Kreise = Mapa okresu Jílovského v Pražském kraji* [kartografický dokument]. Prag: André, [mezi 1860 a 1904]. 1 mapa.

⁶ KOLIHA, Emanuel. *Jílové, král. zlatohorní město: monografie*. V Praze: E. Koliha, 1865. 67 s.

⁷ ŠVIHLÍK, Antonín Alexandr. *Helena z Gjlowj: půwodnj mrawná powjodka*. W Praze: Wáclaw Špinka, 1841. 159 s.

⁸ ČIHÁK, Leopold. *Paměti král. horního města Jílového a jeho zlatých dolů*. V Jílovém: L. Čihák, 1898. 426, xvii s., [7] l. obr. příl.

⁹ ČIHÁK, Leopold. *Paměti král. horního města Jílového. Díl 2, Místopis a historie jednotlivých domů*. Jílové: nákl. vl., 1913. 191 s.

prameny do archivů. Oporou mu tedy byl např. *Archiv český, Regesta diplomatica, Libri confirmationum*, materiály z Fondu Arcibiskupství pražského aj. Ovšem jak uvádím již v úvodu práce, i zde je třeba k informacím přistupovat obezřetně, protože Čihák, i když pracoval velmi poctivě a s péčí, dopustil se mnoha chyb v interpretaci pramenů, k nimž přistupoval nekriticky a s cílem shromáždit jich co nejvíce, což je vzhledem k jeho vzdělání a vlasteneckému nadšení doby celkem logické. Práce se tak občas stává nepřehlednou a informace různé hodnoty jsou postaveny na roveň. Pro současné bádání je navíc podstatné, že práce samozřejmě končí v 90. letech 19. století, tedy již více než před 100 lety. Vyčítám-li ale nepřehlednost a nekritičnost Leopoldu Čihákovi, v mnohem větší míře to pak platí u jeho syna Václava, který v roce 1948 přepracoval a doplnil dílo svého otce.¹⁰ Kapitoly, které byly původně seřazeny i dle tématu, sjednotil do přísně chronologického sledu, a tím úplně zrušil možnost tématického hledání v práci. Doplněné informace ke starším obdobím zařadil do původního textu a někdy tak dochází k nelogickým skokům v tematickém toku kapitoly. Kniha tak dostává náboj chronologického přehledu, kde se vedle sebe střídají události naprosto rozdílné důležitosti. Je-li tedy Leopold Čihák občas nepřehledný, vydání Václava Čiháka hraničí až s nesystematičností a zmatkem, což práci, která v sobě ukrývá mnoho zajímavého značně ubírá na hodnotě. O absenci řádných poznámek pod čarou, správných citací a rejstříků ani není nutné hovořit.

Pro úplnost je možné zde uvést příručku Jílové, kterou vydal Klub českých turistů v roce 1935 a útlou knížečku Jílové - zlatá báně Prahy, která vznikla pro MěÚ Jílové u Prahy v roce 1980, ovšem z našeho pohledu se jedná o naprosto marginální dílka.¹¹

Pátráme-li po dějinách města Jílového a všech příbuzných tématech, okamžitě narazíme na problém dochování historických pramenů. Největší slávu a rozkvět zažilo město ve 14. a 15. století, a pouze v této době můžeme Jílovému připsat významnější roli než pouze regionálního či dokonce místního charakteru, ovšem je to právě toto období, které je poznamenáno prakticky úplnými ztrátami všeho archivního materiálu. Ačkoli město vedlo knihy minimálně od 14. století, písemnosti v dochovaném fondu Archiv města Jílové u Prahy jsou datovány až od počátku 17. století. Většina písemností byla zničena četnými požáry, navíc byly také již od středověku špatně ukládány, např. v truhle v kostele, kde bylo vlhko. Zbylé materiály pak byly v roce 1850, když byla většina místností radnice pronajata okresnímu soudu, naházeny do vlhké místnosti a odtud na půdu, kam přšlo. Pak se o ně začal zajímat jílovský rodák a

---

¹⁰ ČIHÁK, Václav. *Leopolda Čiháka Paměti královského horního města Jílového a jeho zlatých dolů*. 2. vyd. Praha: Okresní museum Jílové, 1948. 437 s., [37] s. obr. příl.

¹¹ *Jílové*, Klub českých turistů, 1935; KOSTKOVÁ, Z. *Jílové – Zlatá Báně Prahy*. Praha, 1980.

zapálený amatérský historik Leopold Čihák, vybral nejstarší a nejzajímavější část materiálů, na jehož základě pak sestavil své *Paměti města Jílového*, ale obrovská část archiválií přesto zanikla. Městský archiv jako takový vznikl až v roce 1945, ale podmínky byly stále špatné, bylo to spíše skladiště, v roce 1956 byl pak převeden do Okresního archivu Praha-východ se sídlem v Jílovém a v roce 1960 při vzniku Státního okresního archivu Praha-západ se sídlem v Praze, který souvisel s územní a správní reorganizací státu ze dne 1. července 1960, tzn. nynější SOA Praha – SokA Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice).

Z hlediska archivního jsou pro studium Jílového zajímavé: Národní archiv, již zmiňovaný SOA Praha – SokA Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) a SOA Praha – SokA Kutná Hora. Moravský zemský archiv v Brně - SOKA Jihlava - judiciale. Co se posledně dvou jmenovaných týká, bádání v těchto archivech je nezbytné pro toho, kdo by se zajímal dějinami města a jeho zlatých dolů, protože tyto dějiny jsou s Kutnou Horou z hlediska soudního dříve s Jihlavou těsně spjaty, ovšem pro naše téma není nijak zajímavé.

Z nadějných fondů nacházejících se v Národním archivu, které jsem prohlédla se pro dějiny Jílového jako hornického města dají využít fondy Archiv české koruny, České gubernium, České oddělení dvorské komory, III. - Mincovnictví a hornictví, Stará manipulace, Staré české místodržitelství 1563 – 1751, ovšem pro historii farního kostela je důležitý Archiv pražského arcibiskupství 1289 – 1920 (APA) a Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. (AZK), 1398 – 1789. V obou těchto fondech se nacházejí velmi různorodé materiály často ve více opisech a často také malého významu, nejstarší z 16. století s převahou z 18. století. V APA jsou opisy městských privilegií, zprávy farářů o stavu kostela, seznamy inventáře kostela, dokumentace k obsazování fary, opisy z farní kroniky, visitační zpráva Jiřího Bílka z Bílenberka aj., v AZK potom materiály většinou z doby, kdy farní kostel byl pod správou minoritů, přípravná dokumentace ke stavbě minoritského kláštera, zprávy o stavu kostela, záznam sporu o zádušní louku aj., valná většina ovšem podřadného charakteru a celkového rozsahu do 1 bm archiválií.

V SOA Praha – SokA Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) nalezneme 2 fondy, jehož původcem je Jílové, a to Archiv města Jílové a z něj později vyčleněný fond Farní úřad Jílové. Oba fondy jsou velmi poznamenány již uvedenými ztrátami. Není tedy s podivem, že kromě několika pečetí a 2 typářů nenajdeme jiný materiál, který by se týkal středověku, nejstarším dokumentem je Purkmistrovský manuál (ve starší literatuře zvaný také Registra pamětní či Pamětní kniha) vedený od roku 1619 a Konfirmace císaře Leopolda z roku 1681, již se potvrzují městu všechna dříve udělená privilegia. Z tohoto fondu je pro kostel sv. Vojtěcha zajímavý právě tento nejstarší Purkmistrovský manuál, Kniha všech nadací při

kostele z roku, 1894, Kronika král. horního města Jílové 1724-1947, spisy o placení desátku, sporech o zádušní louku a zádušní pivo. Fond Farní úřad Jílové s časovým rozsahem 1620-1951 je velmi malý fond (21 knih a 4 kartony), který vznikl pozdějším vyčleněním z uvedeného fondu Archiv města Jílové. Z knih jsou zajímavé např. knihy ohlášek, knihy nalezců či seznam biřmovaných, všechny bohužel pocházející až z 19. století, dále pro nás velmi důležitá Pamětní kniha (Farní kronika) z let 1936-1932. V kartonech jsou pak uloženy záležitosti obsazování fary, oprav farního kostela a farní budovy, agenda zvonů a hřbitova, nadace a fundace, agenda bojů o kostel s československou církví husitskou a mnoho účetního materiálu. Všechny materiály jsou bohužel až na malé výjimky až z 19. a 20. století, kromě matričních záležitostí, které jsou dochovány již od roku 1698.

Vynecháme-li kapitolu o dějinách města, k nimž jsou výše uvedené prameny a literatura dostatečné, přichází na řadu historie samotného kostela a fary. Jelikož se až do 16. století potýkáme s téměř úplným nedostatkem přímých pramenů, je třeba pomoci se sekundárními zdroji. Pro první orientaci lze z literatury použít práci Václava Čiháka, ovšem s patřičnou dávkou pozornosti, dále také obě práce Antonína Podlahy - *Posvátná místa království českého a Soupis památek historických*,¹² jež ale čerpal mnoho informací právě z Čiháka. Zdaleka nejobsáhlejším pramenným zdrojem jsou zde *Libri Confirmationum (I, II, V, VII)*, které nám poskytují informace o obsazování jílovské fary, které doplňují *Registra decimarum papalium: čili registra desátků papeženských z dieceze Pražské*¹³, *Soudní akta konsistoře Pražské*¹⁴, *Vizitační protokol Pavla z Janovic*,¹⁵ *Libri erectionum V, Monumenta Vaticana (II, IV, VII)*,¹⁶

---

¹² PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Řada první, Arcidieceze pražská. Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký.* V Praze: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1907. s. 152-163 *Knihy Dědictví Svatojanského*; č. 97.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXVIII, Politický okres Vinohradský.* Praha: Archaeologická kommisie při Č. ak. císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1908. s. 35-58.

¹³ TOMEK, Václav Vladivoj, ed. *Registra decimarum papalium: čili registra desátků papeženských z dieceze Pražské.* Praha: Král. čes. učená společnost, 1873.

¹⁴ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis).* Část I, (1373-1379), s. 64.

¹⁵ HLAVÁČEK, Ivan, ed. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae.*, s. 306.

¹⁶ ERŠIL, Jaroslav, ed. *Acta Martini V.: pontificis romani. Pars 2, 1423-1431.* Vyd. 1. Pragae: Academia, 1998. s. 417-841. *Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia; pars 4. Monumenta vaticana res gestas Bohemicas illustrantia; tomus 7.* ISBN 80-200-0635-4.; NOVÁK, Joannis

*Archiv český*¹⁷, *Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické. I. díl, Akta konsistoře utrakvistické*¹⁸, *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu*¹⁹. Na základě těchto pramenů se mi podařilo téměř kompletně zrekonstruovat počátky a rozvoj jílovské farnosti do roku 1620. V *Libri confirmationum* a *Monumenta Vaticana* také občas narazíme na nějakého faráře, kanovníka či klerika, který pochází z Jílového, což povětšinou má jen charakter zajímavosti a pro sledování historie kostela to nemá žádný význam.²⁰ Od období po Bílé Hoře do současnosti se nám již zvětšuje pramenná základna. Jak jsem uvedla již dříve, je možné naleznout archiválie v Národním archivu ve fondu Archiv pražského arcibiskupství (APA) C151/1A, karton 2277 jsou zprávy farářů o stavu kostela, seznamy inventáře kostela, dokumentace k obsazování fary, opisy z farní kroniky, visitační zpráva Jiřího Bílka z Bílenberka, také materiál duplikující se s materiálem v SOA v Praze - SOkA Praha-západ (Dobřichovice). Jedná se vesměs o spisový materiál malého rozsahu, většinou také malé důležitosti aj. Zajímavým pramenem jsou *Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské*²¹, které nejen udávají přehled o aktivitě věřících, ale přináší i další jména minoritských duchovních, kteří spravovali kostel, a také údaje o správním zařazení kostela. Zvlášť mohu jmenovat materiály týkající se kláštera minoritů. Pramenný základ najdeme v Národním archivu ve fondu Archiv zrušených klášterů (AZK) B41, III. 12. p, který obsahuje přípravnou dokumentaci ke stavbě minoritského kláštera, zprávy o stavu kostela, záznam sporu o zádušní louku aj., ale, jak již bylo zmíněno, valná většina tohoto opět převážně spisového materiálu nemá přílišnou vypovídající hodnotu. Co se literatury týče, tak klášterem se zabývají obě již zmiňované práce Antonína Podlahy, dále pak najdeme také informace v *Encyklopedii českých*

Friderici, ed. *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Tomus 2, Acta Innocentii VI. Pontificis Romani. 1352- 1362*. Praha: [s.n.], 1907. 23, 592 s.

¹⁷ KALOUSEK, Josef, ed. *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIII.*, s. 90.

¹⁸ BOROŮVÝ, Klement, ed. *Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické. I. díl, Akta konsistoře utrakvistické*, s. 91.

¹⁹ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. III., 1558-1573*. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1884. 800, xxiii s.; *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. IV., 1574-1576*. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1886. 598, xii s.; *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. VIII., 1592-1594*. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1895. 911 s.

²⁰ *Libri conf. III*, s. 45 „*Nicolaus de Elaw*“; *Monumenta Vaticana VII.*, s. 184 (260) „*pauper clericus de Elaw*“

²¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. *Zpovědní seznamy arcidiecéze Pražské: [Consignationes paschaliter poenitentium] z let 1671-1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko*. Praha: Historický spolek, 1918. XII, [3], s. 410-982.

klášterů a Bubnově *Encyklopedii řádů a kongregací*.²² K celému zakládání kláštera existují četné opisy v SOA v Praze - SOkA Praha-západ v Dobřichovicích a v NA,

Údaje z historie kostela jsou také zaneseny v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond archiv města Jílového, Knihy purkrechtní. Velmi zajímavým zdrojem je pak *Pamětní kniha (Farní kronika)* z let 1836-1932 a kopie *Farní kroniky* z let kolem 1725-1780 obě uložené taktéž v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích).

Nejnovější období dějin kostela je možné také doplnit z *Pamětní knihy Rady starších církve československé v Jílovém u Prahy*, která je přechovávána na faře Církve československé husitské a z oběžníku Arcidiecéze pražské - *Acta archiepiscopalis Curiae Pragensis*, nynějšího věstníku *Zpravodaj arcidiecéze pražské*.

SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice), obsahuje velké množství účetního materiálu, dle kterých bylo možné sestavit kapitulu o kostelních příjmech. Fond Archiv města Jílové u Prahy - Zádušní a kostelní věci a kostelní účty, záduší, kostelní účty; SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Kniha zádušních počtů, Účetní kniha, Kostelní účty, Nadace a fundace, Fundace.

Co se týká pramenů k architektuře a vnitřnímu vybavení, v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - se v kartonu číslo nachází celá agenda k rekonstrukci kostela, dále o jednání o nových zvonech. Můžeme také přispět zprávami z Národního památkového ústavu uložených v Archivu Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze²³ - zpráva o kostele sv. Vojtěcha, stavebně historický průzkum města, zpráva o restaurování oltářů sv. Floriána a sv. Jana Nepomuckého, dále pak také z Archeologického ústavu AVČR, Archivu nálezových zpráv - statistické sondy.²⁴ Z

---

²² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.; BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.; VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. 782 s. ISBN 80-85983-17-6.

²³ Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze - V. JESENSKÝ - *Kostel sv. Vojtěcha*, 1999, i.č. 44; D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, *Stavebně historický průzkum města z roku 1975*, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, V. HEIDOVÁ, *Boční oltář sv. Floriána z roku 2005*, i. č. 3266 a *Boční oltář sv. Jana Nepomuckého z roku 2005*, i. č. 3265.

²⁴ TOMÁŠEK, Martin. *Dokumentace statických sond v kostele sv. Vojtěcha*, 1995, č. j. 3120/95 a *Statická sonda v sakristii kostela sv. Vojtěcha*, 1996, č. j. 3635/96.

literatury pak základní jsou pak s tradiční obezřetností Čihákovy *Paměti král. horního města Jilového* a Podlahova *Posvátná místa království Českého* a *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*.

Jak je patrné z výčtu archiválií a literatury, je velmi těžké nějakým způsobem postihnout materiály, které se vztahují k tématu mé práce. Pominu-li literaturu, pak prameny jsou až na několik knih veskrze spisového a účetního materiálu, které od 17. století dovolují vytvořit základní přehled o tématu a na některých místech i doplnit, ovšem celkově je materiálu málo.

Za závěr budiž také uvedeny některé vybrané prameny, které jsem procházela, ale ve kterých se bohužel nenašel žádný vhodný materiál - Archiv minoritského kláštera svatého Jakuba v Praze 1522 – 1925, Archiv české františkánské provincie 1368-1950, Archiv země české 1862 – 1954, Česká dvorská kancelář (1293)1523 – 1749, Delegovaný soud v záležitostech světských far 1765 - 1781, Knihy farních důchodů arcidiecése pražské, I. - VI., Ordinariát pražského arcibiskupství 1536 – 1939, Soupis poddaných podle víry z roku 1651, Kouřimsko, Nová manipulace...takto bychom mohli pokračovat ještě mnoho stran, jelikož neúspěšného hledání bylo podstatně více než úspěšného.

2. JÍLOVÉ A SLAVNÁ HISTORIE JEHO ZLATÝCH HOR

2.1 Vznik osady, první zmínky o městě a počátky dolování

Osadu na dnešním území města Jílového založili u staré „solné“ silnice²⁵ slovanští obyvatelé možná již dříve, avšak dle archeologických nálezů a stavebně historického průzkumu budov provedeného Národním památkovým ústavem je prokazatelná existence obce na počátku 13. století. Její jméno je doloženo až ze 14. století a vzniklo nejspíš podle vlastnosti půdy.²⁶

Velmi dlouho byla za první písemnou zmínku o Jílovém považována listina Oldřicha Zajíce z Valdeka ze 13. 9. 1331,²⁷ ve které do zástavy od Jana Lucemburského přijímá mimo jiné i Jílové u Prahy. Ovšem byla nalezena ještě starší nepřímá zmínka v nejstarší

---

²⁵ Odedávna procházela územím pozdějšího Jílového přímá obchodní stezka, která sloužila k obchodu se zaalpskými zeměmi – sůl a bronz za kožešiny a zlato. Jílovskou cestou jel roku 1179 papežský legát Petr z Kapue do Prahy a roku 1436 se o ní už píše jako o silnici nikoli jen cestě, pak její význam začal ustupovat s postupným silnicím významem Vídně.

²⁶ Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv, M. TOMÁŠEK, Statická sonda v sakristii kostela sv. Vojtěcha z roku 1995, č. j. 3195, tamtéž P. BŘICHÁČEK, Kontrola průkopu tzv. Posázavský vodovod, parcela č. 945 za humny - zachyceny stopy kulturní vrstvy s keramikou 10.-12. století a 2 objekty – pec a obilnice, 22.6. 1987, č. j. ; tamtéž P. BŘICHÁČEK, Dům Mince – přestavba domu a kanalizace - jáma a polozemnice ze 13. století, zděné objekty v torzech od 14. století, 1983, č. j. 2885/1986, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; BARVÍŘOVÁ, Olga. *Archeologické nálezy u Křepeň; Nové archeologické nálezy v Praze-Michli; Nález stradonické keramiky na Jílovsku u Luk*. Praha: O. Barvířová, 1937. 31 s., BARVÍŘOVÁ, Olga. *Archeologické nálezy u Vraného nad Vltavou, v Hostěradicích, u Komořan a Modřan nad Vltavou a v Libři u Jílového*. Praha: [nákladem vlastním], 1938. 45 - [I] s.; BARVÍŘOVÁ, Olga. *Kopytnatý kamenný sekeromlat s hranou od Jílového; Bronzová břitva z období kultury knovízské z Lipence u Zbraslavě; Knovízská kultura na Jílovsku. [IX]*. Praha: nákladem vlastním, 1940. 22 - [I] s.; BARVÍŘOVÁ, Olga. *Z pohanských památek okolí Jílového*. Král. Vinohrady: [nákladem vlastním, 1936]. 27 s.; BŮHM, Jaroslav, Kamenné nástroje z Posázaví, in: *Památky archeologické XXXVII*. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1931; BŘICHÁČEK, Pavel. Jílovsko v pravěku. *Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 17-25.

²⁷ Národní archiv – Fond Archiv České koruny (1158-1935), *Sign. 147, 1331, září 13, Oldřich Zajíc z Valdeka vyznává, že přijal od Jana, krále českého a polského, v léno městečka Jílové a [Nový] Knín, jež mu byla kdysi zastavena. Ulricus Lepus de Valdek recognoscit se a Iohanne, rege Bohemiae et Poloniae, Giloviam et Knín oppida sibi quondam oppignorata in feudum recepisse. Listina digitalizována a uveřejněna na webovém projektu www.monasterium.net.*

staroměstské městské knize *Liber vetustissimus* z roku 1310,²⁸ ve které je mezi osobami, jež se roku 1326 staly staroměstskými měšťany, zmíněno jméno Conrada Stadlera z Jílového. Od této doby existují o městě další zprávy různého charakteru, avšak mnoho písemností zaniklo v četných požárech, obzvláště z období do 16. století.

Název města je v pramenech dochován v několika formách – *Gylowy, Gilowy, Eilow, Aylaw, Eylow, Elaw*, později pak *Eul, Aele*, nebo *Eule*.²⁹ Přitom je třeba dávat pozor, aby nedošlo k záměně s městy Jílové u Děčína a Jílové u Držkova, a někdy také s Jihlavou (mj. *Ylaw, Eylaw*).³⁰

Na Jílovsku se brzy dostala půda do držení klášterů – ostrovského, svatojiřského, kladrubského a kapituly vyšehradské, i když Jílové samotné zůstalo přímým majetkem knížat. Vedle toho zde byla také usídlena drobná šlechta a v Jílovém musela být i tvrz, i když o ní nemáme jedinou písemnou zmínku.³¹

Historie města jako jednoho z nejstarších a nejvýznamnějších nalezišť zlata je přímo spjata s historií dolování zlata. Podle archeologických nálezů se v Jílovém dolovalo i před 13. stoletím, tedy před příchodem německých horníků, kteří byli povoláni Přemyslem Otakarem I. jako noví osadníci a odborníci. Postupně se stalo městečkem na jihoněmeckém právu, resp. pak na jihlavském.³² Práce se odehrávaly na západ od zdejšího města zhruba tam, kde se

---

²⁸ PÁTKOVÁ, Hana, ed. *Liber vetustissimus Antiquae Civitatis Pragensis 1310-1518*, s. 228 fol. 11r „*Conradus Stadler de Eylow factus est civis Pragensis Item anno domini MCCCXXVI feria secunda proxima post Invocavit [1326, Feb. 10]*“.

²⁹ Je patrné, že tento tvar vznikl vývojem a nemá nic společného s německým výrazem pro sovu, jak by se mohlo na první pohled zdát, k této záměně také v literatuře často dochází.

³⁰ Názvy př. *Lib. Conf., Sv. II*, s. 46, „*Eylaw*“; *Lib. Conf., Sv. II*, s. 54, „*Elaw*“; *Libri erectionum V* (1398-1407), s. 561, „*Eule*“; *Libri conf. VII*, s. 262 „*Gylaw*“; chyby př. *Monumenta Vaticana, Sv. II*, s. 370-371, „*Vglauia*“ corr. „*Eylauia*“; dále ČIHÁK, Václav, *Paměti*, s. 70 na základě *Lib. Conf., Sv. I*, s. 52 (Jílové u Děčína).

³¹ ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Dějiny města Jílového od jeho založení do bitvy na Bílé Hoře, Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 31, dále také: *1000 let kláštera na Ostrově (999-1999): sborník příspěvků k jeho hmotné kultuře v raném a vrcholném středověku*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2003. 134 s. ISBN 80-7036-144-1.; BOHÁČ, Zdeněk. *Ostrov: tisíciletá historie zmařeného kláštera*. Jílové u Prahy: Regionální muzeum, 1999. 85 s., [18] s. obr. příl. ISBN 80-238-1209-2.; ŽEMLIČKA, Josef. Název: Osídlení Zbraslavska od 10. do počátku 15. století, in: *Památky archeologické LXV*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 1974.

³² Jiří z Poděbrad zprostil Kutnou Horu povinnosti obracet se o právní naučení na Jihlavu, a tak jílovští se od roku 1467 mohli obracet do Kutné Hory, KAPRAS, Jan. *Právní dějiny koruny České. II, Dějiny státního zřízení. I, Část předbělohorská*. Praha: Unie, 1913. 540 s., v tomto roce také začínají zápisy v *Liber sententiarum*, ve které nalezneme i případy týkající se Jílového, Státní oblastní archiv v Praze, Státní okresní archiv Kutná Hora, Fond Archiv města Kutná Hora, *Liber sententiarum 1467-1507*, ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Dějiny města Jílového*

nachází nynější hřbitov – také hřbitovní kostelík neměl původně funkci hřbitovní kaple, ale byl to kostelík zbudovaný pro horníky, aby měli možnost vykonat pobožnost těsně před tím, než sestoupí dolů. František Pražský má ve své kronice³³ zmínku o zlatých dolech jílovských. Na dolování se zde podílely nejmocnější pražské rody. Králové užívali důchodů, které jim svým zlatem Jílové dávalo, a pokud potřebovali více peněz, zastavili důchod z města, či celé město na rok nebo i déle. Máme o tom zprávy³⁴ ze 14. století, ale pravděpodobně se tak dělo již ve 13. století. V polovině 13. století držel na dlouhou dobu Jílové v zástavě některý jihočeský šlechtic a v té době byl vystavěn velký kostel. Peníze z této zástavy, kterou pro krále vyjednal královský mincmistr Eberhard,³⁵ byly s největší pravděpodobností použity na stavbu nové čtvrti u sv. Havla na Starém Městě pražském, kde pak vlastnili domy mnozí jílovští nákladníci. V Havelské ulici dodnes stojí dům „U Šlojiře“³⁶. Z jílovského zlata se za Jana Lucemburského po florentském vzoru razily mince – zlatý, později zvaný dukát.³⁷

2.2 Rozkvět za Karla IV. a nejslavnější doba města

Za Karla IV. prožilo město svůj největší rozkvět. Pro svou korunovaci nechal Karel IV. vytvořit nové korunovační klenoty a dle vlastností užitého zlata je možné dokázat,³⁸ že

---

od jeho založení do bitvy na Bílé Hoře, Jílové u Prahy: historie a současnost. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 30.

³³ BLÁHOVÁ, Marie et al. *Kroniky doby Karla IV.* Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1987. 647 s. Členská knižnice. s. 60, „a týž král Václav nemiloval peníze a poklady, proto si zlato a stříbro nepovažoval za nic, neboť když v té době vzkvétaly a dobře prospívaly zlaté doly v Jílovém jakýsi ctitel kopáč zlata tamtéž, příjmením Sloiger králi nabídl a odevzdal hroudu zlata vážící dobře deset hřiven...“

³⁴ Srov. pozn. č. 27.

³⁵ HOFFMANN, František, *Mincmistr Eberhard*, Pražský historický sborník 12, 1980, s. 70-84. NOVÝ, Rostislav: Český mincmistr Eberhard, in: *Z pomocných věd historických* 5, Praha 1984 (=AUC – Philosophica et historica 1-1982), s. 135-138; VANDAS, Jiří J. *Eberhard Mincmistr království českého.* Vyd. 1. Příbram: Knižovna Jana Drdy, 2003, ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Dějiny města Jílového od jeho založení do bitvy na Bílé Hoře, Jílové u Prahy: historie a současnost.* Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 33.

³⁶ Srov. pověst o šlojiři v poznámkách 45-46.

³⁷ NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela. *Krásy české mince.* 1. vyd. Praha: Orbis, 1955. 190 s. Lidová umělecká výroba a řemeslo. Osvětové a propagační edice.; NEMEŠKAL, Lubomír, Česká zlatá ražba a její surovinové zdroje. In: *Studie z dějin hornictví* 12. Praha: Národní technické muzeum, 1980. Rozpravy Národního technického muzea v Praze, s. 101.

³⁸ Srov. studie Regionálního muzea Jílové u Prahy, nevydané, dále studie BARVÍŘ, Jindřich Ladislav, *15. července 1863, Choltice – +26. května 1952, Praha, český geolog, báňský odborník a historik, od roku 1893 se

k tomu bylo použito právě zlato z Jílového. V roce 1350 vydal Karel IV. privilegium, ve kterém bylo Jílové potvrzeno jako královské zlatohorní město se všemi příslušnými právy a výsadami. Listina se ovšem nezachovala, jedinou památkou zůstalo stříbrné pečetidlo³⁹ s erbovním znamením - dvouocasý lev, na hrudi s písmenem K. První písemný doklad, kde je Jílové jmenováno jako město, existuje teprve z roku 1358 v zápise zbraslavského kláštera.⁴⁰

V době Karlově v Jílovém doloval a velmi zde zbohatl těžař Jan Rotlev, pozdější mincmistr v Kutné Hoře. Ten postavil v Praze na rohu Železné ulice a Ovocného trhu dům, jenž se dostal do majetku Václava IV. a ten jej roku 1383 daroval pražské univerzitě⁴¹ - jedná se o dnešní Karolinum. Ke zmiňovanému Rotlevovi a jeho cestě k bohatství se váže pověst O Šlojiří⁴², kterou zachytilo ve svém díle mnoho autorů, př. Bohuslav Balbín⁴³ (1679), Peithner z Lichtenfelsu⁴⁴, Alois Jirásek⁴⁵ a Kašpar Šternberk⁴⁶. Již ve 14. století byla v Jílovém

---

zabýval geologickým a báňsko-historickým výzkumem středočeských ložisek zlata u Jílového, Štěchovic a Nového Knína a dějinami hornictví v Kutné Hoře.

³⁹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond: Sbirka razítek a pečetidel, Velké pečetidlo města Jílové u Prahy, poř. č. 1.

⁴⁰ 1358, srpen 6, *Měšťan v Jílovém prodal ves Chotouň klášteru zbraslavskému*, edice Tadra, Ferdinand, Listy kláštera Zbraslavského, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1903, s. 103.

⁴¹ Listina uložena v Archivu UK - Fond Archiv Univerzita Karlova v Praze (1355-1960), sign. I/17: 1383, srpen 28, *Václav IV., římský a český král, směňuje dům Karlovy koleje (kdysi patřící židu Lazarovi) za dům, který vystavěl u kostela sv. Havla Jan Rotlevův, přenáší do něj Karlovu kolej a dává jí k uvedenému domu stejná vlastnická práva, jako měla kolej k domu Lazarovu*, listina digitalizována a uveřejněna na webovém projektu www.monasterium.net.

⁴² Původně se nejednalo o šlojiř, něm. Sleier, tedy závoj, nýbrž pravděpodobně o zkomoleninu jména nějakého horníka zvaného Sloiger či Slojiř.

⁴³ *3. 12. 1621 Hradec Králové – +28. 11. 1688 Praha, jezuita, literát, historik, zeměpisec a pedagog, Balbín, Bohuslav, *Miscellanea historica regni Bohemiae*.

⁴⁴ *8. 4. 1727 Boží Dar - + 22. 6. 1792 Vídeň, báňský odborník, úředník královské české mincovny, PEITHNER, Jan Tadeáš Prof. Ph. Dr. Ritter von Lichtenfels, *Versuch über die natürliche und politische Geschichte der böhmischen und mährischen Bergwerke*, Wien 1780.

⁴⁵ *23. srpna 1851 Hronov – +12. března 1930, český spisovatel, JIRÁSEK, Alois, *Staré pověsti české*, 4. vydání, Odeon, Praha 1985, s. 191-193: „*Tenkráté žil v Praze bohatý měšťan jménem Jan Rotlev. Ten si zakoupil v Jílovém opuštěný důl, jsa přesvědčen, že tam je zlata ještě dost a že se ho najisto dokopá. Najal mnoho havířů a kopal, doloval neúnavně, vytrvale, nelekaje se žádného nákladu. A bylo ho mnoho třeba. Než zlata se nemohl dokopati.*

Štěrkem a jalovým kamením vedla štola, nikde se nemihlo ani zrněčko zlata, nikde nezasvitla žíla ryzího kovu. Sta a sta kop tu již Rotlev pochoval. Peníze mu došly, a již počal dělati dluhy, jen aby práce nestála. Známí a přátelé ho varovali, sráželi ho, ať raději všeho nechá, zlata že nenajde, zato že tam pochová, co ještě má. Než

rozvinutá správní organizace – městská rada s konšely v čele s rychtářem, a také latinská škola.⁴⁷

Rotlev byl přesvědčen, že na zlato jistě uhoří. V té umíněnosti nedbal rad a prodával svůj majetek, kus po kuse, aby měl do jílovského dolu. Tak přišel o všechno a neměl, čím by horníkům platil. Byl nešťasten, zoufalý. Ne proto, že pohřbil své jmění, ale že nemohl dále kopati. Tvrdil, opakoval, teď že by co nevidět již přišli na zlato, jen kdyby ještě kratinkou dobu mohl dolovati.

Odbývali jej úsměšky a nikdo mu nevěřil. Jen jeho žena nepochybovala o tom, co tvrdil. A líto jí bylo manžela. Než pomoci mu nemohla. Co měla, šperky a skvosty, vše mu již předtím dala. Jen drahý, zlatem tkaný šlojír si zachovala ze všeho bohatství, a to pro památku mladých let. Byl jí ten závoj zvláště milý, neboť jí ho daroval její muž, když byla nevěstou. Než i s tím závojem se rozloučila. Rotlev ho vzal a chvátal s ním ke kupci; ještě více pak pospíchal se strženými penězi do Jílového, práci obnovit.

A jen se dali do díla, hned prvního dne, uhodili na bohatou žílu ryzího zlata. Byla tak mocná a vydatná, že si za krátkou dobu nahradil všechnen svůj náklad, co do dolu dal, a pak těžil a těžil, až vytěžil ohromné bohatství zlata. Ten důl, jenž mu přinesl štěstí, nazval z vděčnosti Šlojír. V Praze pak si vystavěl na Starém Městě proti Svatému Havlu nákladný dům, jeden z největších a nejkrásnějších po celé Praze. Tři brány vedly do jeho nádvoří, podsíně měl v přízemí, nahoře vížky i krásně tesané arkýře. Rotlev v něm bydlil v jizbách a komorách bohatě upravených, až je pak všechny i prostorné síně postoupil Karlovu učení. Ze zlatého dolu vzešel ten nádherný dům, sám pak se stal dolem, z něhož těžila zlato učenosti a vzdělání mnohá pokolení rodu domácího i cizího.“

⁴⁶ *6. ledna Praha - + 20. prosince 1938 Březín u Radlic, přírodovědec; ze ŠTERNBERKA, Kašpar Maria, *Umrise einer Geschichte der böhmischen Bergwerke*, Gottlieb Haase Söhne, Prag 1836-1838. 3 sv., tato verze je v jílovských končinách nejznámější, proto ji zde budu citovat v překladu a podání Čihákově právě tak, jak se v Jílovém traduje, citace tedy: ČIHÁK Václav, *Paměti královského horního města Jílového a jeho zlatých dolů*. Okresní muzeum v Jílovém u Prahy, Praha, 1948, s. 75, „Jakýsi nákladník Rotlev doloval zde na zlato, ale bez úspěchu, štěstí mu nepřálo. V naději na lepší štěstí pracoval dále a stále vynakládal, až konečně přišel o celé své jmění. Ani potom ho neopustila naděje v úspěch a protože neměl co přisaditi, vzal svatební závoj své manželky, zastavil jej a za tuto zálohu nakoupil loje. Nakoupený lůj uschoval ve štole, kde pracoval. Když přišel ráno do práce, shledal, že na loji jsou myši, které jak ho uviděly, hned se rozutekly; maje želízko v ruce, hodil jím pln hněvu po myších se slovy: „Chcete mne o poslední připraviti?“ Želízko se zarazilo a zůstalo vězet ve skále; vytrhl je a sním i kus skály, při tom se mu objevila zlatonosná žíla. Domnělí škůdci stali se mu dobrodinci.“

⁴⁷ ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Dějiny města Jílového od jeho založení do bitvy na Bílé Hoře, Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 49, 50-51 na základě Archiv hlavního města Prahy, Staroměstská kniha soudní z let 1351 - 1367 (*Liber iudicialis Antiquae urbis Pragensis*) - zápis z roku 1353. Tato zmínka uvádí, že si choť rektora školních učitelů z Jílového koupila dům v Praze; dále HLAVÁČEK, Ivan, ed. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae.*, s. 306-307 zmiňován rektor škol v souvislosti s nevhodným způsobem života; rektor také v *Monumenta Vaticana VII*, s.493 (1205).

2.3 Od husitských válek k Bílé Hoře

V Jílovém vládli němečtí horní podnikatelé, odpůrci husitství, většinou pražští měšťané. Za husitských válek bylo město pobořeno a zchudlo, jak se o tom píše v opisu privilegia Zikmunda Lucemburského: „...*znamenjice mnohé a veliké záhuby věrných našich milých měšťan Jílowských, skrz kteréžto wálkami w létech předešlých trwalými w chudobu velikú sú zašli a dále a dále zacházejí den ode dne, tak že pro jich chudobu i hory všemu králowstwi našemu Českému potřebné a užitečné tudíž u Jílowého pohynuly sú téměř na najvyšší, k nemalé škodě komory naši i všeho králowstwi našeho Českého...*“⁴⁸. Traduje se, že se tak stalo roku 1422, a prý Jílové vypálil samotný Žižka, což je téměř určitě pouze místní pověrou, navíc je těžko představitelné, že by Jílové jako antihusitská bašta, navíc tak blízko Prahy a Kostelci u Křížku, vydrželo bez úhony až do tohoto roku, přítomnost Jana Žižky není nijak dokázána. Faktem však je, že po událostech v 15. století doly zpustly a bohatí nákladníci odešli, změnila se struktura obyvatelstva a Jílové zchudlo. Za Jiřího z Poděbrad se pomalu usilovalo o obnovu těžby, ve větší míře potom došlo k obnově za vlády Vladislava Jagellonského.⁴⁹ Dokladem jeho snahy je, že polepšil městský znak, přidal na něj „W“, ozdobené královskou korunou, staré Karlovo „K“ zmizelo, ať nedopatřením či úmyslně.⁵⁰

Ferdinand I. vydal různá opatření ohledně správy berní a horního podnikání,⁵¹ mj. hlavně Narovnání o hory a kovy (30. března 1534). V roce 1536 vydal pro Jílové horní řád,⁵² městu však omezil městská i cechovní práva a pojistil si tak jeho závislost. Jílové bylo v té době slušně prosperující město, nicméně slávy předchozí doby nedosahovalo. V roce 1559 se o jílovské dolování silně zajímal arcivévoda Ferdinand.⁵³ Nechal si od jílovských sepsat

---

⁴⁸ *Archiv český VI*, s. 440; privilegium Zikmunda Lucemburského z 8. května 1437 se nezachovalo v originále, nejstarší je opis z roku 1515 uložený v SOkA Kutná Hora, který tam jílovští zaslali, ze stejného roku opis privilegia Jiřího z Poděbrad tamtéž.

⁴⁹ Privilegium z 9. května 1480, opět zachované pouze v opise z roku 1515 a uloženo v SOkA Kutná Hora.

⁵⁰ Tento znak byl použit na malém pečetidle, sekretu, které se zachovalo v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Sbirka razítek a pečetidel, Malé městské pečetidlo města Jílové u Prahy, poř. č. 2.

⁵¹ *Sněmy české od r. 1526*, s. 297.

⁵² Na základě řádů jiných měst, hlavně Jáchymova, vypracovala Královská komora spolu s nejvyšším mincmistrem Albrechtem z Guttensteinu, vydán tiskem 10. ledna 1536, Jílové již mělo jistě svůj horní řád za Karla IV. a pak za Vladislava II., ale ani jeden se nezachoval.

⁵³ Ferdinand II., zvaný Tyrolský, *14. června 1529 Linec – +24. ledna 1595 Innsbruck, rakouský arcivévoda, místodržitel v českých zemích (1557–1567), tyrolský hrabě (od r. 1568) z rodu Habsburků, syn římskoněmeckého císaře, českého a uherského krále Ferdinanda I. a Anny Jagellonské.

podrobné zprávy⁵⁴ a inicioval vytvoření těžařské společnosti pro čerpání dolu Radlík. Tento postupný návrat na vrchol byl ovšem 30. května 1567 zmařen obrovským požárem města. Ten zmiňuje například i Daniel Adam z Veleslavína.⁵⁵ Po tomto ohni se město vzpamatovalo překvapivě rychle – byl opraven kostel,⁵⁶ obnovena fara a postavena nová radnice. Rozkvět byl ale záhy opět přerušen, protože v roce 1566 došlo k válce s Turky a císařská rodina zastavila nakládání na doly a navíc byli odvedeni koně, a tím se v podstatě zastavila činnost odvodňovacích strojů, které byly pro dolování nezbytné.

Roku 1575 došlo ke schválení, resp. novelizaci, důležitého dokumentu pro hornická města, tj. Maxmiliánovo narovnání o hory a kovy. Rudolf II. se i přes doporučení odborníků dolům příliš nevěnoval. Zajímavé je, že v Jílovém zakoupil mnoho domů a usedlostí alchymista Edward Kelley, mj. i Dům Mince, ve kterém nyní sídlí Regionální muzeum.⁵⁷

2.4 Od Bílé hory až po konec 18. století

Bílá Hora samozřejmě měla na život ve městě velký vliv v důsledku císařských opatření, a také vpádu Poláků. Dále také město usilovalo o to, aby císař Ferdinand II. potvrdil privilegia, čehož dosáhlo roku 1628.⁵⁸ Za třicetileté války byly vymáhány vysoké daně, a i přesto, že se jílovští dovolávali na městská privilegia a na nemožnost platit, nedostali žádné úlevy. Navíc uprostřed zuřící války v roce 1636 město opět vyhořelo. Nejhorší na tom bylo, že vyhořela radnice a s ní i všechny městské knihy a listiny, a také shořely písemnosti z kostela. Zachovala se pouze pamětní kniha,⁵⁹ kterou zachránil tehdejší purkmistr Jan Poličanský. Tento oheň měl mnohem horší důsledky než ten v roce 1567 a mnoho domů zůstalo ještě dlouho shořelými zříceninami. Městská rada svolala po požáru občany a požádala je, aby každý přinesl dokumenty, které najde, aby se alespoň v nějaké míře zachovaly staré

⁵⁴ Český originál uložen v Tiroler Landesarchiv v Innsbrucku, opis v Národním archivu v Praze.

⁵⁵ Daniel Adam z VELESLAVÍNA, *Kalendař hystorycký*, s. 294, „*Léta M.D.LXVII W Sobotu po Božím Těle/ Město Gilowý od domácího ohně vssecko zgruntu vyhořelo.*“, digitalizováno, Digitální knihovna ÚK FF MU.

⁵⁶ O tom bude psáno více v příslušných kapitolách.

⁵⁷ ČIHÁK, Václav, *Paměti*, s. 155 - vypočítává majetek a uvádí spory na základě stížností měšťanů u královské komory, ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Dějiny města Jílového od jeho založení do bitvy na Bílé Hoře, Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 53., RYBIČKA, Antonín, *Ještě něco městě Jílovém*; in: *Památky archeologické I/5 (1855)*, s. 331-332.

⁵⁸ Originál listiny není zachován, ale přesto známe plné znění, neboť se zachovalo v opise v privilegiu od Leopolda, Národní archiv – Fond Stará manipulace (SM), P106, J/25.

⁵⁹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, nejstarší městské knihy, i.č. 8-17, knihy 7-16.

dokumenty, a napříště byly pořízeny dvě nové městské knihy – Kniha zápisů a Kniha purkrechtní.⁶⁰

Po všech těchto pohromách bylo nakonec městu trochu na daních uleveno a v roce 1681 došlo k opětovnému potvrzení městských privilegií císařem Leopoldem.⁶¹

Pro obnovu královského kutání byl roku 1689 zřízen královský horní úřad pro horní města Příbram, Jílové a Nový Knín se společným úředníkem. Zlepšení situace ve městě lze pozorovat až na samém konci 17. století, kdy zde byla zastoupena i většina cechovních řemesel. V průběhu 18. století se v Jílovém dolovalo v poměrně slušné míře, a to jak na soukromých štolách, tak na císařském eráru.⁶² Pro přelom 17. a 18. století je charakteristický vliv primátora Ferdinanda Ignáce Schönpluga,⁶³ který skoupil v Jílovém značný majetek, z něj pak dům Věže daroval městu na zřízení nové radnice,⁶⁴ která se užívá dodnes. V roce 1706 opět došlo k požáru, který postihl hlavně minoritský klášter, a život ve městě pak ovlivnilo zrušení tohoto kláštera za Josefa II.

2.5. Jílové nové doby

V průběhu 19. století docházelo ve městě k událostem jako založení hasičského sboru kvůli častým ničivým požárům, číslování domů, úprava povrchu náměstí a stavba silnice. V roce 1848 se město dokonce ucházelo o možnost volit v kurii královských měst, což jim bylo

---

⁶⁰ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, Pamětní kniha (Purkmistrovský manuál) 1619– 1644, i.č. 7, kniha č. 6., spojeno pro toto období v jedné knize, kniha zápisů samostatně začíná až v roce 1784.

⁶¹ Národní archiv - Fond Stará manipulace (SM), P106, J/25.

⁶² *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, díl 8. Dřevěné stavby-falšování. 1894. 1039 s, s. 690: „*Erár čili fiskus v moderním právu veř., zvláště rakouském, sluje pokladna státní, čili stát jako právní osoba, pokud jde o právo a závazky majetkové. Mluví se pak o eráru také, pokud se jedná o jednotlivé odbory správy státní, na př. o eráru vyučovacím, eráru finančním, vojenském atd., nebo se užívá názvu fond pro jmění jisté náležející státu a věnované určitému účelu (fond náboženský, fond studijní atd.)*“

⁶³ Do Jílového přišel před rokem 1681 a oženil se s dcerou primátora Jakuba Bouchala, Alžbětou, byl velmi podnikavou osobou a brzy zde získal značný majetek, 1691 se stal sám primátorem, postupně zakoupil majetek, který v Jílovém vlastnili šlechtické rodiny, které se ovšem chtěli vyhnout městskému právu a působili tak problémy, a pomohl tak městu tyto spory vyřešit, později se Schönplug stal měšťanem a radním Nového Městského pražského a byl povýšen do vladyckého stavu s přízviskem z Gamsenberku, zemřel v Praze 1729.

⁶⁴ Schönplug pravděpodobně také zařídil stavitele Věže, je možné že zmiňovaný stavitel Ignác Klement pocházel z dílny Kiliána Ignáce Dietzenhofera, jelikož na jílovské radnici je vytvořena jedna z prvních mansardových střech v Čechách, které Kilián Ignác stavěl po francouzském vzoru.

povoleno a volba byla uskutečněna. Zvolený zástupce však kvůli událostem, které vyvolal Palacký, evidentně do Frankfurtu nedorazil. Po pádu absolutismu se ve městě začal formovat čilý společenský a spolkový život – vzniká Občanská záložna, Ochotnický spolek, Čtenářská beseda Přemysl, Tělocvičná jednota Sokol, Pěvecký spolek Horymír a roku 1891 Městské muzeum.⁶⁵ Začalo se s budováním železničního spojení Čerčany - Modřany. V červenci 1897 byla otevřena jílovská stanice a 1. května 1900 bylo dokončeno spojení s Prahou. Ke konci 19. století se na eráru vytvořil velký dluh, táhnoucí se již od časů Marie Terezie, jílovští doufali, že se bude v pracích na dole pokračovat, ale v roce 1873 byl celý erár prodán.⁶⁶ Roku 1898 u příležitosti sjezdu rodáků vydal Leopold Čihák⁶⁷ své Paměti města Jílového.

Jako snad každou obec i Jílové postihla těžce 1. světová válka. V letech 1925 – 1938 se město stalo sídlem okresní politické správy⁶⁸ a posílilo se tak jeho postavení.

Zasluhou profesora Jindřicha Barvíře a jeho odborných prací, začal stát opět uvažovat o dolování v Jílovém a v roce 1936 zakoupil stát horní míry na Jílové. Teprve v roce 1939 se začalo s pracemi, ovšem byly přerušeny 2. světovou válkou. Těžba zlata na Jílovsku zcela ustala až v roce 1968.

V roce 1992 byl střed města prohlášen Ministerstvem kultury ČR městskou památkovou zónou⁶⁹ – spadá do něj hlavně radniční Dům Věže a kostel sv. Vojtěcha. V 90. letech se v muzeu objevily první úvahy o otevření některé z mnoha štol jako historické technické památky. Štola sv. Josefa v Dolním Studeném byla otevřena v roce 2002, štola sv. Antonína Paduánského v roce 2007.

---

⁶⁵ Dnes Regionální muzeum Jílové u Prahy se specializací na těžbu zlata.

⁶⁶ BALÍK, Stanislav, *Jílové od revolučního roku 1848 do pádu monarchie, Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 97.

⁶⁷ *1832 Jílové u Prahy - +10. 2. 1915 Jílové u Prahy. Tento jílovský rodák, ačkoliv nebyl příliš erudovaný, velmi se zasloužil a povědomí historie města Jílového a aktivně se do ní také zapojil. Byl jedním ze zakladatelů jílovské občanské záložny v roce 1831, spoluzakladatelem Čtenářské besedy Přemysl, Sokola a členem řady dalších spolků a organizací. Dlouhá léta sbíral materiál o dějinách města a o dolování na území Jílového a v roce 1898 byly vydány *Paměti královského horního města Jílového a jeho zlatých dolů* a v roce 1913 také 2. díl nazvaný *Místopis a historie jednotlivých domů*. V prosinci 1891 nabídl Leopold Čihák městu zdarma svoji soukromou sbírku trojrozměrných předmětů a starých listin pod podmínkou, že obecní zastupitelstvo dá souhlas k založení městského muzea. Po jeho zřízení stál v jeho čele až do roku 1915.

⁶⁸ Správnému hledisku města se zde nebudu příliš věnovat, jelikož by bylo natolik zajímavé a obsáhlé, že by vydalo na samostatnou práci.

⁶⁹ Vyhláška MK ČR č. 476/1992 Sb. ze dne 10.9.1992 o prohlášení území historických jader vybraných měst za památkové zóny.

3. KOSTEL SV. VOJTĚCHA

3.1. Historie kostela a příslušné farnosti

3.1.1. Od založení do husitských válek

O založení jílovského kostela v první třetině 13. století nemáme bohužel žádné přímé zprávy a můžeme stavět teorie pouze na nepřímých pramenech a stavebně-historickém průzkumu.⁷⁰ Kostel byl zasvěcen sv. Mikuláši, tedy typickému patronu českých zlatých hor (také Nový Knín, Krásná Hora, Kašperské hory). Možné je také, že v Jílovém stál již tehdy malý a částečně dřevěný kostel sv. Mikuláše, takže tehdejšími poměry již nevyhovoval ani rozměry, ani výstavností. Při průzkumu kostela byla nalezena zachovaná pozdně románská část z 1. poloviny 13. století.⁷¹ První zmínka o jílovské farnosti je z roku 1352 v *Registrech decimarum papalium*,⁷² i když není pochyb, že zde byla fara hned od založení kostela. V tomto roce platil jílovský farář kopu grošů papežského desátku. Prof. Barvíř porovnával, kolik odváděli okolní faráři, a zjistil, že platil více např. než děkan říčanský, jeho příjmy byly tedy pravděpodobně vyšší.⁷³ Desátek se měnil, v letech 1367, 1369 a roku 1384 platil farář jen po 45 groších, roku 1385 zase kopu a 1405 jen půl kopy. Vzhledem ke své blízkosti s Prahou patřil kostel ze správního hlediska vždy do pražského arcibiskupství a v tomto období tvořil nejzazší hranici děkanátu říčanského.

Další zmínka o faráři z Jílového je zápis v *Libri confirmationum* k roku 1357, ovšem není zde uvedeno jméno a ani si nemůžeme být jisti, zda se jedná skutečně o Jílové u Prahy⁷⁴. Jedná se o konfirmační zápis pro faru v obci Libouhec (dříve Kynswald, Königswald), kde je uvedeno: „*Executor plebanus de Gilowi.*“ Tento údaj uvádí ve své práci Leopold Čihák a po něm i jeho syn Václav a mnozí další, kteří informace od nich převzali. Nicméně jelikož se ale

---

⁷⁰ Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. Jesenského o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. Líbal, M. Bašťová, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63.

⁷¹ Srov. pozn. 148.

⁷² TOMEK, Václav Vladivoj, ed. *Registra decimarum papalium: čili registra desátků papeženských z diecezí Pražské*. Praha: Král. čes. učená společnost, 1873. 1 sv., s. 40.

⁷³ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Ku poznámkám o Jílovém*. [Praha: nákl. vl., 1927]. [3] s.

⁷⁴ *Lib. Conf., Sv. I*, s. 52.

jedná o údaj pro arcijáhensství bílinské a navíc se obec Libouchec nachází pouze 5 km od Jílového u Děčína, domnívám se, že se jedná právě o toto Jílové, nikoli o Jílové u Prahy.

S jistotou už ovšem víme, že do roku 1371 byl jílovským farářem Oldřich ze Sulzbachu. Podací právo, tedy právo dosazovat faráře ve městě Jílovém měli čeští králové, až v 18. století přešlo patronátní právo na městské zastupitelství. Karel IV. propůjčil toto právo své manželce Elišce Pomořanské. Oldřich ze Sulzbachu se stal jejím kaplanem a arcibiskupským písařem⁷⁵ a od roku 1372 byl pak proboštem u Všech Svatých v Praze. Když se v roce 1371 vzdal úřadu, jmenovala Eliška do Jílového Václava Beneše z Újezda,⁷⁶ který stal také kanovníkem vyšehradským.⁷⁷ O něm je dochován mj. i zápis k 28. říjnu 1373 v *Acta judiciaria*⁷⁸, že je ve sporu s oltářníkem u sv. Jiljí. Roku 1376 pak jmenovala královna Eliška Svatoslava⁷⁹ a po jeho smrti 1377 Jana Jaroslava z Meclova⁸⁰ řečeného Vrabec (Passer). Ten v průběhu let několikrát žádal, aby mu bylo poskytnuto podjáhenské svěcení.⁸¹

Jak bývalo zvykem mnoho z farářů zde úřad nevykonávalo přímo, ani zde nebydlelo a pouze užívalo platů z benefícia. Kněžské povinnosti za ně zastávali zástupci, tzv. střídníci. Z *Protocollum visitationis*⁸² víme, že od roku 1365 duchovní správu vykonával kněz Václav z Kouřimi, dále se o témž Václavovi píše, že v březnu 1378 mu faru pronajal farář Jan

---

⁷⁵ *Monumenta Vaticana II*, s. 370-371.

⁷⁶ *Lib. Conf., Sv. II*, s. 46, „*Eylaw. Ad presentacionem Serenissime Principis domine Elisabeth Rom. Imperatricis tamquam Boemie Regine, ad ecclesiam in Eylaw alias in Gilowi per resignacionem dom. Ulrici de Sulcpach ipsius domine Imperatricis capellani vacantem, honorb. Wencaslaum Benessij de Vgezd instituimus plebanum. 1371 2. Januarij.*“

⁷⁷ *Monumenta Vaticana IV*, s. 88 (142), s. 239-240 (430).

⁷⁸ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část I, (1373-1379)*, s. 64.

⁷⁹ *Lib. Conf., Sv. II*, s. 54, „*Elaw. Jenczo etc. et Johannes etc., quod nos ad eccl. in Elaw, per resign. d. Wenceslai ex causa permut. vac. de consensu d. Elizabeth, Roman. imperatricis, d. Swatoslaum cum dicto d. Wenceslao pro eccl. S. Marie ante Tustam permutantem pleb. instit. Prage a. d. 1376 die XIII Junii.*“; o jejich přesunu též TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část I, (1373-1379)*, s. 156.

⁸⁰ *Lib. Conf., Sv. II*, s. 72, „*Elaw.- Jenczo etc. Johannes etc. et Joh. Prussnicz etc. quod nos ad present. d. Elizabeth etc. Rom. imperatricis etc. ad eccl. in Elaw, per mortem Swathoslai vac. d. Johannem Jaroslai de Meczlow pleb. instit. Prage a. d. 1377 die XI Maii.*“

⁸¹ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část I, (1373-1379)*, s. 199, 260, 282, 336.

⁸² HLAVÁČEK, Ivan, ed. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae.*, s. 306.

z Meclova za 9 a ½ kopy grošů.⁸³ Od roku 1379 pomáhal Václavovi kaplan Jan z Budějovic.⁸⁴ Po roce 1380 nastoupil Jenissius, který v říjnu 1382 faru na dva roky pronajal⁸⁵ knězi Blažkovi z Pětikozel za 8 kop ročně, nechal si pro sebe kostelní důchody, ale platil papežské, arcibiskupské, arcijáhenské a jiné desátky i poplatky, kromě dymného.

Po smrti Karlově dosazoval faráře opět král, tedy Václav IV. Dalším farářem byl plebán Muczek (1385 - 1394). Na sporu z roku 1385 o mše rorátní vedený s tímto farářem můžeme pozorovat, že v Jílovém bylo často i více pomocných kněží.⁸⁶ Toho roku bylo zavedeno, že farář musí sloužit ranní mši, ostatní povinnosti mohl rozdělit mezi jiné kněze. Za ranní mši dostal dvě a půl kopy ročního platu.

Po smrti faráře Muczka potvrdil Václav IV. dne na jílovskou faru Křišťana z Prachatic,⁸⁷ jenž se roku 1392 stal univerzitním učitelem a později rektorem Karlovy univerzity.⁸⁸

---

⁸³ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část I, (1373-1379)*, s. 262.

⁸⁴ HLAVÁČEK, Ivan, ed. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae.*, s. 306.

⁸⁵ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část II, (1380-1387)*, s. 170.

⁸⁶ TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část II, (1380-1387)*. s. 113.

⁸⁷ *Libri conf., V*, s. 202, „Elaw. Ad presentationem dom. Wenceslai Rom. et Boemie Regis ad ecclesiam paroch. in Elaw per mortem dom. Muczconis vacantem, discetum virum magistrum Cristanum de Prachatitz clericum Prag. dioc. crida 24. Nouembris.“

⁸⁸ MRÁZKOVÁ, Anna. *Křišťan z Prachatic*. Praha, 1967. 116 s. Vedoucí práce Rostislav Nový., NEJEDLÝ, Zdeněk. Křišťan z Prachatic. In *Ottův slovník naučný*. Praha : J. Otto, 1900. Svazek XV, s. 187-188. SMOLÍK, Josef. Křišťan z Prachatic (Christannus), in: *Mathematikové v Čechách od založení university Pražské až do počátku tohoto století*. Praha : [s.n.], 1864. s. 11-14, SPUNAR, Pavel. *Repertorium auctorum Bohemorum propectum idearum post Universitatem Pragensem conditam illustrans, tomus I*. Warsaviae : Wydawnictwa IHN PAN, 1985. Kapitola Cristannus de Prachaticz, s. 116-132.; ČÍŽEK, Karel. *Křišťan z Prachatic a jeho dílo z hlediska botaniky*. Plzeň: Západočeské muzeum, 1994. 39 s. Sborník Západočeského muzea v Plzni. Příroda, 90. ISBN 80-85125-73-0., KŘIŠŤAN Z PRACHATIC, HADRAVOVÁ, Alena, ed. a HADRAVA, Petr, ed. *Křišťan z Prachatic: Stavba a užití astrolábu*. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2001. 518 s. ISBN 80-7007-148-6., KŘIŠŤAN Z PRACHATIC a TICHÁ, Zdeňka, ed. *Lékařské knížky Mistra Křišťana z Prachatic z mnohých vybrané*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1975. 210 s., KŘIŠŤAN Z PRACHATIC a FLORIANOVÁ, Hana, ed. *O pouštění krve = De sanguinis minucione*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999. 114 s., obr. příl. Fontes Latini Bohemorum; 4. ISBN 80-86005-68-2., KŘIŠŤAN Z PRACHATIC a SILAGIOVÁ, Zuzana, ed. *Základy aritmetiky = Algorismus prosaycus*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999. 187 s., obr. příl. Fontes Latini Bohemorum; 3. ISBN 80-86005-67-4. PRACHATIC, Křišťan z. *Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Ludmily*. 2. vyd. Praha: Ladislav Kuncič, 1927, 85 s.

Farářem zde byl od roku 1394 do roku 1395, kdy odešel na výnosnější faru v Kouřimi a na jeho místo se dostal farář Hanušek.⁸⁹ V letech 1397 – 1402 byl plebánem Jan, někteří autoři se domnívají, že se jedná o téhož Hanuška, ovšem tuto skutečnost nelze nijak zjistit. K roku 1402 je v *Libri erectionum* zmíněno jméno tohoto faráře Jana, když jílovští měšťané – důlní mistr Mikuláš, konšel Prokop a řezníci Frána a Jaxo, nadali kostelu v Jílovém 3 kopy pražských grošů, aby byla sloužena mše za spásu jejich duší.⁹⁰ Dále je za faráře v Jílovém uváděn Martin (snad nastoupil 1407), o němž je známo, že si roku 1412 vyměnil místo s oltářníkem oltáře Všech svatých ve vyšehradském kostele Matějem.⁹¹ Roku 1415 si pak farář Matěj vyměnil místo s Petrem z Koněprus oltářníkem oltáře sv. Erazima u sv. Havla v Praze.⁹² Když Petr z Koněprus zemřel, byl 30. května 1418 dosazen klerik Matěj z Třebošnice.⁹³

3.1.2 Období po husitských válkách a faráři podobojí

Poté, co bylo Jílové poničeno za husitských válek a odešli bohatí němečtí nákladníci, změnil se celkově jeho charakter. Převažovalo české obyvatelstvo a postupně se Jílové stalo městem kališnickým a poté se silným vztahem k luteránství.

První farář v 16. století byl Václav, bohužel ale není známo, odkud a kdy přišel. V *registrech komorního soudu* je k 15. listopadu roku 1505 uvedena žaloba Doroty Křižalové

---

⁸⁹ *Libri conf. V*, s. 210-211, „*Elaw. Joh.Kbel etc. Woyslaus etc. Ad presentac. Wenceslai Rom. et Boemie Regis, ad ecclesiam paroch. in Gurim pacificce est assecutus, discr. virum Hanusconem natum Nicolai de Jansdorff Wratislau. dioc. etc. Anno 1395 die 10. Februarij.*“

⁹⁰ *Libri erectionum V* (1398-1407), s. 561.

⁹¹ *Libri. conf. VII*, s. 49, „*Eylaw. – Anno et die quibus supra data est crida d. Mathie, olim ministro altaris OO. SS. in eccl. Wissegrad. ad eccl. in Eylaw, per resign. Martini ex c. permut. vac. de consensu d. Wenceslai, Rom. et Boem. regis. Exec. pleb. in Liberz.*“

⁹² *Libri conf. VII*, 156-157, „*S. Galli in Praga. – Wenceslaus Gurein etc. quod nos ad alt. S. Erasimi in eccl. S. Galli Maioris ciuit. Prag., per resign. d. et. mag. Petri vlt. rest. ex. c. perm. vac. de. cons. famosi viri Johanconis de Colodiey, dicti alt. part. discr. virum d. Mathiam, olim pleb. eccl. in Elaw, crida etc. Dat Prage a. d. M°CCCC°XV°, die penultima April.*“; *Libri conf. VII*, 157, „*Elaw. – Wenceslaus Gurein etc. quod nos ad eccl. par. in Elaw, per resign. d. Mathie vlt. rect. ex. c. perm. vac. de cons. d. Wenceslai, Boem. reg. dicte eccl. in Elaw petr. honorab. virum magistrum Petrum baccalareum, formatum in sacra rheologia, magistrum in AA. cum prefato d. Mathia pro altari predicto permutantem crida etc. Dat. Prage a. d. M°CCCC°XV°, die ultima Aprilis.*“

⁹³ *Libri conf. VII*, s. 262 „*Gylaw. – Anno quo supra, die penultima Maii data est crida Mathie clerico de Trzebossnicz ad eccl. in Gylaw, per mort. mag. Petri Konyepus vac. ad present. d. Wenceslai regis. Exec. pleb. in Liberz.*“

z Prahy, protože jí slíbil, kdykoliv se vdá, dát 300 kop grošů českých.⁹⁴ Dalším byl utrakvistický farář Duchek, potvrzen v *Aktech utrakvistické konsistoře* k roku 1534,⁹⁵ který před rokem 1542 odešel na horší faru jirčanskou – není znám důvod.⁹⁶ Dále Tomáš, jehož jméno se zachovalo na jílovské křtitelnici pro rok 1542 a Jan Sabolinus (1562).⁹⁷

Roku 1567 zachvátil celé město včetně kostela velký požár. Zničil skoro celé město a kostel byl silně poškozen.⁹⁸

Následoval farář Urban (1572)⁹⁹ a po něm Abraham Rappold¹⁰⁰ (1586), Němec, možná i národností, ale i německého vyznání, tzn. evangelík. Tehdejší arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé si přál, aby mu byla fara odejmuta,¹⁰¹ ale Jílovští ho nevyhnali. Dalším evangelíkem byl Václav Nymburský (kolem 1612).¹⁰² Po něm se zachovaly dvě knihy – český rukopisný kancionál, zv. Roramina¹⁰³ a kniha zápisů fary nezamyslické z osad Nezamyslice, Domorazy, Žichovice a Frymburk. Vdova po něm, Markéta Pardubská, si pak vzala městského písaře

---

⁹⁴ KALOUSEK, Josef, ed. *Archív český, čili, Staré písemné památky české i moravské: sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIII.*, s. 90.

⁹⁵ BOROVÝ, Klement, ed. *Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické. I. díl, Akta konsistoře utrakvistické*, s. 91.

⁹⁶ Leopold Čihák vyslovuje hypotézu, že „*Duchek asi obvinil v Jílovém některé osoby z bludu a kacířstva, dostal se s nimi do sporu a jsa v menšině musel ustoupiti a přijmouti horší místo v Jirčanech. Duchek byl asi starý utrakvista a v Jílovém nabývali moci již novoutrakvisté, tedy skoro lutheráni.*“ Čihák, Václav, *Paměti*, s. 128

⁹⁷ Zmiňován v dokumentech v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové u Prahy a Farní úřad Jílové u Prahy.

⁹⁸ ŠVIHLÍK, Antonín Alexandr. *Helena z Gjlowj*, s.17, Daniel Adam z VELESLAVÍNA, *Kalendař historycký*, s. 294, BARVÍŘ, Jindřich Ladislav, Příspěvky o dějinách Jílového v časopise Vltavské proudy VII-XI, 1928-1932

⁹⁹ Zmiňován v dokumentech v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové u Prahy a Farní úřad Jílové u Prahy.

¹⁰⁰ V púkruhové apsidě, která byla objevena za oltářem Nejsvětější Trojice byla nalezena freska, která představuje Abrahama s mečem. Na hranici před ním klečí svázaný malý Izák. Za Abrahamem stojí anděl a zadržuje meč, kterým se chystá Abraham uhodit. Horní část Abrahamova těla a anděl jsou skoro úplně zničeny. Pod obrazem stojí špatně čitelný nápis : „*[Tato kaple] malována a ozdobena nákladem Slo[vutné]....Pa[ni] Beturovy sousedy města Jílového....raczy....Pana Boha všemo[houcího][Sta]lo se jest. [15]89.*“ Tato malba zapadá do doby faráře Abrahama Rappolda, téma vyobrazení není tedy pravděpodobně náhodné. Srov. pramene pozn. 148.

¹⁰¹ Žádal o to 10. 10. 1593 a 10. 3. 1594, *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. VIII., 1592-1594.*, s. 198, 488.

¹⁰² SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice), Fond: Archiv města Jílové u Prahy, Kopiař (Notulář listů) 1651 - 1666, i. č. 18, kniha 17.

¹⁰³ Zachován v Regionálním muzeu a uložen tamtéž.

Ondřeje Heřmana Městeckého, který roku 1619 vyřizl několik popsaných listů z uvedené knihy zápisů a udělal z ní pamětní městskou knihu.¹⁰⁴ Poškozený rukopis kancionálu pak obnovil, doplnil a svázal. Ten sloužil jílovskému literátskému bratrstvu až do 18. století. Do roku 1623 pak faru obýval poslední evangelický farář Václav Berka. Z rozkazu nejvyššího mincmistra království českého Viléma z Vřesovic byl v roce 1623 vypovězen z Jílového a z Čech a jílovský kostel byl zavřen a zapečetěn. O Václavu Berkovi psal pozdější katolický farář Alexander Švihlík v povídce Helena z Jíloví,¹⁰⁵ ale kromě jeho jména a některých historických událostí je celý příběh jen smyšlenka.

3. 1. 3 Rekatolizace - stavba kláštera a faráři minorité

V období, kdy na faře bylo usazené utrakvistické kněžstvo a měšťané byli většinou vyznání podobojí, si zbylá katolická menšina nechala přísluňovat přizvanými katolickými knězi. V roce 1616 se obrátili bratři Štěpán a Jiří Beníkové z Petrsdorfu, kteří vlastnili pozemky v okolí města, úředník české komory Jan Agricola z Cimburku a František Kortesy z Peregrýnu, měšťan Starého Města pražského s prosbou k purkmistru a městské radě, aby si mohli koupit místo pro stavbu katolického kostela.¹⁰⁶ Chtěli zde vybudovat klášter

---

¹⁰⁴ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, Pamětní kniha 1619 – 1636, i.č. 7, kniha 6, srov. pozn. 15

¹⁰⁵ Jedná se o fiktivní mravoučnou historiku o Heleně, dceři faráře Václava Berky, která je však kromě jména farářova celá smyšlená, nicméně spisek obsahuje také údaje vytažené z pamětní knihy a dalších pramenů, které měl v té době farář k dispozici a které my již nemáme dochovány v takové míře. ŠVIHLÍK, Antonín Alexandr. *Helena z Gjlowj: půwodnj mrawná powjodka*. W Praze: Wáclaw Špinka, 1841., s. 18: „ Z počátku sedmnáctého stoletj bydlel w Gilowské faře nekatolický děkan, Wáclaw Berka. Se swau manželkau Rosinaw žil w swornosti a lásce, zdali w auplné spokogenosti, to gistiti nemohu, anzi chci; neboť se domnjvám, že gakožto w písmě sw. wěděti musel, že neprawé, smyslené učenj Lutherowo roztrussuge, tudy Gjlowany gen bludům wnucuge, a tak na budaucnosti trestu k obáwání má. Domeysslím se, že mu swědomj, alespoň někdy, trpké weyčjtky činilo, proč se přidržuge zakladatele Luthera, genž život chwalitebný newedl, proč proti náboženswj katolickému, samospasitelnému zuří a gemu odporné, s njm srownáwati se nemohaucj články wjry přednássi. Bylli učenic, schopnostmi řečnickými obdařen, sskoda geho učenosti! bylby gi k zwelebenj a rozssjřenj chwály božj a k prospěchu dussí lidských výborně wynaložil, co kněz katolický. Proč se njm nestal? Snad se mu nechtělo žiwot w bežzenstvj tráwiti, gako před tím mnichowi augustinskému.“

¹⁰⁶ originál listiny z 1616, květen 24, se mi nepodařilo dohledat, nicméně k jednání a celému zakládání kláštera existují četné opisy v SOA v Praze - SOKA Praha-západ v Dobřichovicích a v NA, „*My purgmistr a Radda y všeczka obecz miesta Jílového hor zlatých známo czinime, že gsau przed nas przedstaupili sausedé nassi, kterzi se kniezemi katoliczkimy sprawugi, ziadajicze Nás, abychom gim w tom dovoleni daly, tak aby kaupicze sobie místo, kostel sobie wystawili a w niem knieze katoliczkého chowati mohli. kdež My wssy ziadost gegich bedliwie*

s kostelíkem a odvolávali se na Hájkovu kroniku,¹⁰⁷ podle které stál v Jílovém v době předhusitské klášter minoritů. Arcibiskup Jan Lohelius 30. 10. 1616 schválil zakladatelům kostela jejich úmysl a vydal jim potvrzení jako zakladatelům kláštera Blahoslavené P. Marie Loretánské v městě Jílovém. Skupina zvaná „kostelníci od Panny Marie de Loreto“ postupně nakoupila domy a zahrady na náměstí, včetně domu „Starý Rathaus“, nyní domy č. p. 18, 19, 20, 21 a 22. Stavba kláštera byla zhruba dokončena roku 1623 a byla vydána zakládající listina, kterou společně vydali a podepsali generální komisař koleje u sv. Jakuba v Praze Jeroným z Panonie, bratři Štěpán a Jiřík Beníkové z Petrsdorfu, komisař české komory Jan Agricola z Cimburku a staroměstský měšťan František Kortesy z Peregrinu. 15. 10. 1623 byl klášter osazen řeholníky – minority od Sv. Jakuba v Praze. Klášter netvořil jedinou budovu, ke stavbě použili nakoupené domy. Nad fortnou byla zazděna trojúhelníková tabulka se znakem zakladatelů kláštera s nápisem *Stephanus Benig caepit – Georgius perfecit*.

Zakladatelé se uvolili vyplácet každý rok 200 kop grošů na studium pro mnichy a po deset let dát razit 3000 stříbrných grošů s obrazem P. Marie Loretánské a stejný počet rytých obrázků pro budoucí procesí.¹⁰⁸ Na mariánský svátek se mělo vypravovat do Jílového procesí z kláštera sv. Jakuba. U příležitosti 1. procesí roku 1627 byly raženy pamětní mince s nápisem *B. M. V. Lauretana Gilovy*“, na rubu pak *„fit prima processio anno dni MDCXXVII die XII mensis septembris“*. Ve stejném roce byl také dokončen řeholní dům a klášterní kostelík.

Po vyhnání faráře Václava Berky Vodňanského byli do města vysláni kněží kapucíni, aby v důsledcích Bílé Hory zde obnovili katolické náboženství. Město je muselo vydržovat na své útraty a navíc hovořili pouze německy, a tak úřad brzy žádal provinciála sv. Jakuba v Praze o českého kazatele. Minorité se právě na podzim 1623 stěhovali do města, a tak se pro ně

---

uwazeni, a znage to k wzdelani a k chwale gmena Pana Boha vssemohauczioho zie gest tak czynime, a w tom swe powoleni sobie kde by se gim lybilo od ktereho koliw sauseda k temuz kosteliczku misto koupili agjmenovany kostel wystawieli A w niem knieze katoliczkeho arczybiskupskem se sprawugiczioho chovati mohli, bez przekazky gedneho kazdeho czlowieka, dawame toho na swiedomi k tomuto wyswiedczeni peczet Nassi menssi miestskau sme wiadomie przitisknauti daly, Czehoz Actum v Miestie Giloim hor zlatychwv Outery po sesladni Ducha s[wate]ho. na Aposstoly 24. Mage letho Bozicho 1616.“

¹⁰⁷ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: [s.n.], 1819. fol. 248 ii III: „Klassterowe w Arcybiskupstwij Orazskem Rradu Swateho Franziska genz slowau menssij Bratrij, Swateho Woytuecha na Gilowem.“

¹⁰⁸ Peníze byly skutečně vyraženy pro první, druhé, třetí a čtvrté procesí, mince pro druhé však nebyla zachována, popis obrázku P. Marie udává PODLAHA, Antonín, Drobné příspěvky k soupisu, in: *Památky archeologické*, Nakladatelství ČSAV, Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1914, s.118, jeden exemplář je uložen v NA - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277, viz. příloha č. 2.

naskytla vhodná příležitost ujmout se fary bez odporu měšťanů, naopak na žádost obecních starších. Stali se tak nejen duchovní správou v Jílovém, ale i držiteli jmění a příjmů fary a farního kostela. Jeden z mnichů pak zastával místo faráře a říkalo se mu páter komisař. Ti se dle pravidla měnili každý rok, jen výjimečně byl někdo ve funkci déle.

Ale ani vůči minoritům nepanoval nikdy příliš vřelý vztah. Členové řádu byli povětšinou cizinci, i když jílovští radní původně žádali o české kazatele, a byli považováni za vetřelce, a také se tak často chovali. Ve fondu Archiv pražského arcibiskupství narážíme na početné kauzy ohledně chování konventu – agresivita, odmítnutí přístupu do kostela, přenášení věcí z farního kostela do kláštera, málo počestný život, nadutost, šenkování vína a pálenky.

Jelikož se zřízení kláštera protáhlo, bylo celkem paradoxní, že když byl konečně založen, ztratilo už prakticky smysl stavět druhý kostel, protože obyvatelstvo bylo nuceno se vrátit ke katolictví. Zajímavé je, že i přes spory, které jílovští s minority měli, se tento přestup většiny farníků na katolickou víru postupně a nenásilně podařil. Nemáme zprávy o tom, že by ve městě musely zasahovat misie. Svědčí o tom také údaje ze zpovědních seznamů.

Rok	Počet kajících	Počet nekajících	Počet heretiků
1671	364	3	
1674	419	26	
1681	422	16	
1685	487	3	
1708	1017	0	5
1721	1185	2	

Statistika duší 1671 - 1723¹⁰⁹

V roce 1624 minorité převěřili farní kostel na kostel sv. Vojtěcha, aby se mohli dovolávat pověsti, která tvrdila, že v Jílovém byl před husitskými válkami kostel sv. Vojtěcha v rukou minoritů. Tato zpráva se nachází pouze u Paprockého,¹¹⁰ nikde jinde není o něm zmínka, ani neexistuje v Jílovém žádná podobná pověst, celkem jistě je to výmysl.

¹⁰⁹ Vybrány některé údaje z ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské: [Consignationes paschaliter poenitentium] z let 1671-1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko.* Praha: Historický spolek, 1918. XII, [3], s. 410-982.

¹¹⁰ PAPROCKÝ z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj. *Diadochos: [Poslaupnost knijžat a králův českých, biskupův y arcybiskupův pražských a wssech třech stawůw slawného králowstwij Českeho, to gest panského, rytjřského a městského].* Praha, 1602, 1. sv, s. 376, uveřejněno na Polska biblioteka internetowa.

Prvním minoritským administrátorem byl ustanoven P. Paulus (do 1624), který částečně přenesl farní úřad do kláštera, což se nelíbilo městským radním, a tak brzy došlo k jeho odvolání. Po něm následoval P. Alexander Lipský (kolem roku 1629) který přestal farní budovu používat úplně proti zásadnímu nesouhlasu městské rady, která se domáhala se, aby zastával úřad na faře. V roce 1629 pak P. Alexander podal stížnost arcibiskupovi pražskému Arnoštu Vojtěchu z Harrachu na jílovské obyvatelstvo, že zlehčují katolickou víru.¹¹¹

Po P. Lipském byl administrátorem fary kvardián P. František do roku 1632, k 1633 jmenován kvardián P. Paulus, v Pamětní knize¹¹² jmenován jako Jan Pavel Ducenius, který obdržel od městské rady seznam pod pečeti, co se platí z polí, luk a zádušních krav. R. 1648 byl zde P. Antonín a r. 1653 P. Romaldus Valšovský. 1654 pak žádalo město, aby zde byl komisařem kvardián P. Abraham Kazimír Skalský.¹¹³

V roce 1656 požádala městská rada arcibiskupa z Harrachu, aby jim potvrdil za administrátora P. Bartoloměje, stanoven byl ale kvardián P. Jan Alexandrovič. Na jeho příkladu lze sledovat nepříliš vřelý vztah jílovských s minoritskými administrátory. Alexandrovič v roce 1657 žaloval na purkmistra Jana Poličanského a městské radní, že zanedbávají farní kostel a nedávají mu peníze a své farníky označoval za špatné katolíky, kteří rozebírají kostelní almužny pro soukromý užitek. Dokonce obvinil sekretáře řádu Daniela Doležala, který přijel na nenadálou inspekci, ze zaujatosti proti němu. Rada na svou obranu napsala naopak provinciálovi řádu, že Alexandrovič „*se přistěhoval do Jílového s pacholkem, kuchařkou a se dvěma dětmi, hned prodal z klášterního hospodářství dva voly a začal si stavět pro sebe obydlí. Radního Víta Kršovského prý zbil do krve, protože mu o posvícení nechtěl nechat v klášteře muzikanty, Marianu Poličanskou na rynku zbil, ztloukl, zuby z huby vyrazil, kopal, rval, k tomu okrvavil jenom proto, že nechtěla jeho kuchaře prodat kus zahrady. Pan páter pana Franze praštil, na hubu š'ouchnul až okrvavil, potom oba kopali se a bítí se počali. Jakýsi pacholek také veřejně knězi nadal do cizoložníka a ten se nemohl bránit, protože neměl čisté svědomí. Purkmistr a rada si dále stěžovali, že kněz dělá ve městě rozbroje a dusnou atmosféru, veřejně o občanech prohlašuje, že jsou kacíři a šelmy a*

---

¹¹¹ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277, Národní archiv - Archiv zrušených klášterů (AZK), B41, III. 12. p.

¹¹² SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, Pamětní kniha 1619 – 1636, i.č. 7, kniha č. 6.

¹¹³ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích) – Fond archiv města Jílové Jílové u Prahy, i.č. 282 karton 34.

zlodějové“.¹¹⁴ Roku 1658 byl z Jílového odvolán, ale ještě 1660 žádal městský úřad o vysvědčení, jak se v Jílovém choval. Jaké dostal asi netřeba psát¹¹⁵.

Za rok 1669 napsal divišovský děkan napsat zprávu o stavu kostela.¹¹⁶ Po třicetileté válce patřily z počátku k Jílovému filiální kostely v Kamenici a v Kostelci nad Sázavou, snad také Týnec nad Sázavou, než dostaly samostatné fary, nebo byly připojeny k jiné faře. Fara stále patřila pod kraj kouřimský. Jelikož se názvy vikariátů v území kraje měnily dle sídla vikáře vykonávajícího funkci, v roce 1671 a 1672 to byl vikariát divišovský, pak změna jména 1673-1676 na vlašimský, 1677 opět jako divišovský, 1706 vlašimský a v roce 1713 jako choceradský, v roce 1724 byla fara odloučena do vikariátu vltavského.¹¹⁷

Nejstarší jílovská matrika¹¹⁸ je z roku 1672, obsahuje zápisy oddaných, zrozených a zemřelých z let 1672 - 1708, svázal ji pozdější farář Pittner, zapisovali do ní většinou učitelé, pohřební zápisy jsou z let 1672-1680, 1684, 1700-1702 a 1707. P. Stanislav Gabriel o ní píše ve Zprávách z farnosti v Jílovém u Prahy.¹¹⁹

Na rok 1682 se zde uvádějí jako křtitelé P. Matthias a Ivo Montanus (Montani). Roku 1684 byl administrátorem P. František Juan a téhož roku P. František Marcelín (Marcellinus) asi totožný s P. Marcellinem Marcusem. Jílovští na něj podali stížnost „že slaužiti, a lijd do kostela pausstieti nechze.“¹²⁰

V roce 1685 byl administrátorem P. Konrád Feld, k němuž se váže aféra o vyloupení obecní truhly v kostele. Kvůli častým požárům se v Jílovém začaly magistrátní knihy a spisy ukládat v kostele, protože to bylo nejbezpečnější a nejlépe chráněné místo. Truhla byla uložena v kapli sv. Anny. Jednoho dne byla ovšem truhla nalezena „rozhrabaná a vyloupená“ a věřilo se, že to bylo úmyslné a že pachatelem byl právě P. Konrád Feld. V knize purkrechtní na 7. dubna 1687 je zapsáno: „17. Aprili byla Extra Ordinarii Sessi v prziczinie P. Patera Conrada Administratora stran truhly zlaupen v chramie Panie sv. Wogtecha a v ni veczy zuostawagiczych, ponevadz ta vecz na velebneho. P. Patera kvardiana klasstera sv.

¹¹⁴ Uvedený text je parafrází dokumentů z APA, které probírají tuto kauzu.

¹¹⁵ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277.

¹¹⁶ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277.

¹¹⁷ ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské: [Consignationes paschaliter poenitentium] z let 1671-1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko.* Praha: Historický spolek, 1918. XII, [3], 410-982 s.

¹¹⁸ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové.

¹¹⁹ Přílohou Farního věstníku VII č. 4 z 1. prosince 1931 – s. 206-207.

¹²⁰ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277, jedná se o výtah z městské knihy pořízený v roce 1725, pozor na písařskou chybu v datu v písemnosti!, v textu opraveno.

Jakuba vznessena bila, také zas do przgjezdu geho k porównání toho se oczekawa“.¹²¹ Spor se vlekl dlouho, problémem bylo, že neexistoval seznam, co se v truhle nacházelo, a důkazy proti případnému pachateli byly nedostatečné. Že truhlu vyloupili bratři minorité, aby odstranili jim nepohodlné spisy a faru si tak podrželi natrvalo, byly jen dohady. Kvůli této události se ale začaly rozlišovat věci farní a věci konventu. Byl založen inventář kostelních věcí, jehož jeden opis měl klášter a druhý město. Ovšem to bylo posledním impulzem k tomu, aby se začalo usilovat o návrat světských duchovních. Dle těchto zápisů se také dozvídáme, jak se zacházelo s farními dokumenty a není divu, že se nám toho z té doby příliš nezachovalo.

V letech 1686-1689 působil na faře Conrad Hitt (Hutt, Hett), 1690 Otto Wenceslaides, 1692-1695 Basilius Anger, 1696 P. Hippolit Artophaeus, 1700 (1701) Felician Templ, pak opět Anger (1702-1707) a k němu Hippolit Artophaeus a P. Mauricius. Roku 1707 se objevuje P. Konrád Bliška (Plyska). Od roku 1708 administroval P. Nereus Guanteur a křtí P. Ambrož Kotic, P. Balthasar a P. Konrád, 1710 – 1713 administrátorem P. Ambrož Kotic, jenž měl od města pivo, dříví, 30 kop míšeňských a 30 korců žita, 1713 Hippolit Artophaeus, od 1714 P. Urban Benda, 1715-1717 P. Brunno Rauschar, červen-říjen 1717 P. Longin Čapek, 1717 3 1719 opět P. Ambrož Kotic, jemuž pomáhal P. Januarius Pfrogner, 17. dubna 1720 - 22. září 1723 komisařem kláštera a administrátorem kostela P. Damián Hartl. Za Hartla pomáhali P. František Hackel, po něm P. Januarius Pfrogner, P. Konrád Bliška, P. Chrysanthus Trnka, P. Petr Petržílka, P. Ivan Knobloch, P. Honorius Wagner. Damián Hartl byl posledním minoritským administrátorem kláštera.

Roku s 1706 došlo opět k požáru, při kterém shořelo 16 domů s klášteřem a kostelem P. Marie Loretánské. Čihák uvádí, že o požáru píše farář minorita ve farní kronice: „*Tu noc před sv. Voršilou přední díl Jílového, tj. v rynku vyhořel i v Pražský ulici po obojí straně z rynku jsoucí tři domy vyhořely. Přitom klášter s Loretou do gruntu, ale farní kostel nezapálili pacholci v maštali u tehdejšího primasa p. Daniela Bouchala v tom domě s klášteřem se scházejícím, neb při něm na straně stojícím.*“ Ovšem farní kroniku k tomuto roku nebylo možné dohledat, i když Čihák ji určitě viděl a pořídil dokonce několik listů výtahu¹²². Hned po ohni se měšťané začali starat o opravu střechy kostela sv. Vojtěcha.¹²³

---

¹²¹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, Pamětní kniha i.č. 9, kniha č. 8 – viz. příloha č. 2.

¹²² SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze - Farní úřad Jílové u Prahy, karton 4.

¹²³ Srov. oddíl architektura.

Ani Jílovému se nevyhnuly morové rány, při další roku 1713 bylo nařízeno pochovávat mrtvé za město, avšak páter komisař nechtěl poslechnout a nařízení nebylo prováděno.

3. 1. 3 Návrat světského kněžstva na faru

Spojením farního kostela s klášterem přišlo město o samostatnou faru a o farní pozemky, které navždy zanikly v klášterních pozemcích. Původní farní budova, která se nacházela ve východní části nynějšího farního dvora, byla po požáru ponechána bez opravy a zpuskla. Tehdejší doba přála tomu, aby fary byly samostatné, pokud bylo postaráno o hmotné zabezpečení faráře. O to se zasloužil jílovský rodák Josef Benedikt Schönplflug,¹²⁴ když roku 1725 koupil dům č. p. 12, řečený „Na Skále“, na své náklady ho upravil a daroval obci na faru. Pole u domu měl užívat farář, dokud nedostane zpět bývalá farská pole, které zabral konvent. Nadační listina je zachována v SOkA v Dobřichovicích. Nově zřízená světská fara byla přidělena do vltavského vikariátu a sloužila až do svého vyhoření roku 1856, kdy došlo ve městě opět k velkému požáru.

Za to, že daroval dům na faru, dostal Schönplflug právo jmenovat prvního faráře. Ustanovil jím svého kaplana a syna jílovského měšťana Fabiana Blažeje ze Štěpánova, t. č. faráře v Březí. O jeho jmenování je zápis v městské knize. *„R. 1724 dne 3. března byla přečtena suplica pana pátera Blažeje, který jmenován býti žádá na faru jílovskou. Usneseno: Poněvadž má velkou rekomendaci, má se mu oznámit, že jeho žádost jest vyplněna.“* Zápis ve farní knize zní: *„24. ledna 1725 dosazen za administrátora zdejšího děkanství P. Fabián Šebestián Blažej, rodič z Teletína starožitného rodu pánů ze Štěpánova.“* Jemu stále vypomáhali někteří zdejší řeholníci: P. Laurentius Wahra, P. Plyska, P. Ondřej Švenda a P. Brikcí Perníkl. O smrti faráře Blažeje je zápis: *„Dne 18. srpna (1727) v noci po desáté hodině usnul v Pánu velebný a urozený pán Fabián Šebestián Blažej ze Štěpánova, jsoucí na půl třetího léta farářem a dne 21. v chrámu Páně farním, blíž dolejších dveří na cestě, dle žádosti jeho pochován, maje věku svého 34 léta; dušný byl, co se sem dostal, málokdy zdráv byl, až potom opuchl a otekl...pak život dokonat.“*¹²⁵ Po smrti Fabiána Blažeje roku 1727 administroval P. Václav Samoholovský, zdejší rodák, byl u Schönplfluga v Praze kaplanem od 1725 do roku 1733.

¹²⁴ Bakalář bohosloví a apoštolský protonotář, zemřel ve věku 55 let 22. února 1742, pohřben ve skřípku kostel sv. Jindřicha.

¹²⁵ Citováno dle opisů z farní kroniky, které pořídil Čihák, uloženo v SOkA v Dobřichovicích.

Po něm nastoupil 15. listopadu 1727 Antonín Franzan, který roku 1732 odešel na faru do Předměřic, kteří oba byli velmi oblíbeni. Dále následoval Antonín Reichardt rodák z Nymburka, který se přistěhoval 29. srpna 1732. Za něj opět často vypomáhali jiní kněží - misionář z Břežan P. Jan Komink a přítomní minorité. Roku 1734 si farář stěžoval purkmistrovi a radě, o němž je zápis ve knize purkrechtní:¹²⁶ „Roku 1734 dne 28. května pan farář zdejší P. Antonín Reichard, oznámil stížnost proti páteru komisaři klášterníkovi, že jemu u pana Baullera řekl, že farní kostel sv. Vojtěcha jejich klášterský jest a za jeho komisařské správy do jejich pravomoci se dostane, a že se o tom již jedná. Žádal, aby se od něho požádala odpověď a uvádí, že při instalaci prvního pana faráře, zástupce pana mincmistra v přítomnosti pana vikáře sobě per decretum právo vyhradil, že kdokoliv by proti Juri patronati vysoké král. komory disputýrovati se opovážil, proti tomu dále pokračovati a svého prva zastávati chce. Byly k němu od úřadu vyslány osoby, kterým odpověděl: Že ovšem v tom stojí, že kostel sv. Vojtěcha jejich jest a že to Paprockým a jinými auctory dokáže.“ 24. ledna odešel Reichardt do Pardubic.

Dále nastoupil Jan Václav Holub (1737), starší kaplan ve St. Boleslavi, za něj pomáhali minorité P. Ladislav Zemler, P. Desiderius Malkovský, P. Anicet Richter a P. Cherubin Zámecký. 29. srpna nastoupil Jan Rosin (1738-1741), bývalý kaplan v Pardubicích, jemu pomáhali minorité P. Oliver Stehno, P. Desiderius, P. Ivan Knobloch, P. Jordán Dašek a P. Damián, dále karmelita P. Gerard a d. Martino. 12. března se odstěhoval Rosin do Chomutovic u Pardubic, pak je jako farář podepsán P. Jan Nepomuk Schuckner (1741), bývalý kaplan v Kostelci nad Labem, jemu pomáhali P. Damian Hartl, P. Jordán Dašek, P. Václav Vrkoč a Křištof Kunc, Schucknecht se odstěhoval ke sv. Vojtěchu do Prahy. Po něm 1741 přišel August Bretschneider, po němž máme mnoho zápisů ve farní kronice.¹²⁷ Po jeho smrti (+ 1762) nastoupil Jan Jiří Brun (+ 1772).¹²⁸

V klášteře se zatím střídali kněží poměrně rychle, protože ve velké míře brzy umírali, snad se tak dělo, protože sem přicházeli již staří a nemocní. Posledním komisařem v minoritském klášteře byl roku 1784 P. Dionysius Vlk. Roku 1785 byl klášter zrušen, byl jedním

---

¹²⁶ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond archiv města Jílového, Kniha purkrechtní, inv. č. 11, kniha 10 .

¹²⁷ Ke kronice tohoto období jsem se dostala bohužel pouze jako k neoficiální kopii, kterou se podařilo pořídit archivářům ze SOKA Praha – západ v Dobřichovicích, když kroniku mělo údajně na chvíli zapůjčené Regionální muzeum od p. faráře.

¹²⁸ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277, Národní archiv - Archiv zrušených klášterů (AZK), B41, III. 12. p.

z posledních, které se od 12. ledna 1782 zrušily podle patentu z 1781. Byli v něm tehdy 3 řeholníci. Nějaký majetek dostal farní kostel a něco bylo rozprodáno.¹²⁹

V SOkA Praha – západ v Dobřichovicích je fáse kláštera z roku 1784¹³⁰. Podle ní měl klášter 164 korce polí, luk a rostlin. Příjmy vypočítal Dionysius Vlk na 204 zlatých 4,5 krejcaru a to z polního hospodářství, ze zahrad, z činže z krámků, úrok z kapitálu 500 zl. apod. Zmiňuje se o úbytku 280 zl. z příjmu jílovské fary a 157 zlatých z přísluhování v Kostelci na Křížkách a v Kamenici, celkem klášteru ubylo 437 zlatých zřízením nových far. Schodek v rozpočtu bude možno uhradit pouze když jim bude dovoleno učinit sbírku.

Bohužel jílovský klášter neměl moc nadějně vyhlídky do budoucnosti hned od začátku. Fundátoři nebyli přílišní boháči a konsistoř a česká komora přispěli celkem málo. Klášter se musel starat o obživu a nemohl věnovat tolik času své duchovní činnosti. Jinak ovšem svou funkci v podstatě splnil – rozhodně pomohl celkem mírným způsobem přivést obyvatelstvo zpět ke katolické víře.

Do Jílového také čas od času zavítali misionáři, v roce 1752 zde také pobýval nechvalně známý Páter Koniáš, o jehož působení ale nemáme žádné podrobnější zprávy.¹³¹

Po Janu Brunovi působil od roku 1772 na faře Pavel Oliva až do své smrti v roce 1801. Od roku 1801 pak Josef Michalovič (1814 odešel do Staré Boleslavi), František Adamec (1814 - 1819), Jan Ludvík (1819 - 1834) a František Šolc (1834 - 1838). Roku 1836 založil tento farář kroniku, která je jedním z velmi zajímavých pramenů pro bádání o jílovském kostele. Zápisy začínají v němčině a od roku 1849 jsou pak české. Popisují události politické všeobecně a pak různé události v obci jako stavba školy apod. Kronika začíná korunovací Ferdinanda, dalším zápisem je historie věnování domu „Na Skále“ na faru. Teto farář byl z fary odstraněn pro blíže neurčené poklesky, místo něj spravovali farnost administrátoři, z nichž zajímavý byl Antonín Švihlík, který psal pro lidové čtenáře mravokárné knížky nepříliš vysoké umělecké úrovně,¹³² František Exner (1847), Jan Kroupa (1848). Roku 1848 Šolc rezignoval a novým farářem se stal František Šindelář 27. dubna 1849-1873. Ten byl obzvlášť horlivým

---

¹²⁹ Národní archiv - Archiv zrušených klášterů (AZK), B41, III. 12. p.

¹³⁰ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích) - Archiv města Jílové Jílové u Prahy, i.č. 383, karton 206.

¹³¹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích) - kopie Farní kroniky (Pamětní knihy), kolem 1725-1780.

¹³² Napsal sedm „mravných“ povídek, z nichž nejzajímavější je *Helena z Jíloví*, která obsahuje i část o historii Jílového, dále *Jan Blahomysl*, *Edmund a Bělínka*, *Albína*, *Slavibor neb podvrženec*, *Marcel poutník v XIX. století*, *Nalezenec*, dále také *Pravidla hry dovolené vůbec a nazvané Šest a dvacet aneb Trapulky*, *Křížová cesta*.

duchovním a pečoval nejen o farníky, ale i o farní kostel, byl velmi oblíben.¹³³ V roce 1853 proběhla v kostele visitace „*od Neydustojnejšího Arcipastýře neb Arcibiskupa a kardinála knieze a knýžete Fridericha ze Šwsrzenbergu, nalezl vše v tom neylepším pořádku, posvětil kříž před sskolau pak se okolo ½2 obědvalo, knýže Pán byl wesele mysle a pln humoru.*“¹³⁴

Když roku 1858 zachvátil město další zhoubný požár, bohužel úmyslný: „*Dne 15ho Dubna 1858 nalezla děvečka z domu farního číslo 12 rano v ½6ty hodiny přede dveřma když šla na rink pro vodu podhozene psaní s vyhručkou, že zapaly cele mšsto a sice do pouti sv. Vojtěcha, jestliže zdejší c.k. okresní pan Josef Schranil nebude z města a od úřadu pryč dán, to se ovšem nestalo aniž stát mohlo, a pročez onen zlopověstny Gilovan povrhel(...)*vyvedla skutečně zapálil.“¹³⁵ Mimo jiného vyhořela také fara a město se rozhodlo postavit faru novou na farské zahradě u kostela, poblíž kde stávala fara ze 14. století. Roku 1862 píše farář Šindelář: „*Dne 13 dubna 1862 stěhoval sem se já František Šindelář místní farář po tolika trampotách z čísla 200 do nové vystavené fary*“.¹³⁶ Dům postavil stavitel Jan Límax. Společným nákladem města a faráře byla na farním dvoře zřízena studna, stála přes 200 zlatých.

3. října 1873 zemřel farář Šindelář. Po něm hned nastoupil Karel Pittner, který zde již od roku 1859 působil jako pomocník. Dne 29. listopadu byl jednohlasně zvolen zastupitelstvem. Tím začalo období dalšího velmi aktivního faráře. 1. dubna 1910 odešel do výslužby „*O quam speciosi sunt pedes evangelizantium pacem. Vším právem možno užítí těchto slov sv. Písma o staříčkém p. děkanovi Pittnerovi, který po celých 50 let nepřetržitě od svého vysvěcení působil v letech 1860-1910. Ten vševědoucí Bůh zná všechno, co dobrého vykonal v letech těch pro farní osadu jílovskou staříčký náš pan děkan. Poněvadž však v posledním roce po dvakrát přepadla jej zákeřná arteriosklerosis, odhodlal se konečně tento milující a milovaný pastýř vstoupit do trvalé pense.*“¹³⁷

---

¹³³ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích) – Fond Farní úřad Jílové, i.č. 31, karton 1, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21.

¹³⁴ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 29v.

¹³⁵ Tamtéž, fol. 36v.

¹³⁶ Tamtéž, fol. neozn.

¹³⁷ Tamtéž, fol. neozn

3. 1. 4 Fara ve 20. století

Po odchodu faráře Pittnera byl administrátorem jmenován jeho dosavadní kaplan Josef Pojezdný, který byl pak i 2. července zvolen farářem. Za něj nastoupil jako kaplan Václav Gráf a Bohuslav Tůma. Tohoto faráře potkala tragická smrt, když ho ráno 5. dubna 1919 našli udušeného uhelnými plyny z kamen v jeho ložnici.

Po jeho tragické smrti na začátku dubna 1919 zvolila městská rada novým administrátorem Bohuslava Tůmu. Arcibiskupská konsistoř odmítla tuto volbu potvrdit a jmenovala nového administrátora a vyslala ho do Jílového. Městská rada však trvala na svém a zabránila mu ujmout se farnosti. A tak možná z protestu a možná vlivem událostí v republice, které vyvrcholily 8. ledna 1920 založením nové Československé církve, přešel farář k této nové církvi. 14. března se konal v Jílovém tábor lidu, kde promlouvali pražští duchovní nové církve a farář Bohuslav Tůma fakticky přestoupil do tvořící se církve. Přihlásilo se k ní 66% obyvatelstva, 4% byla bez vyznání a 30% zůstalo katolíků. V důsledku toho bylo v Jílovém zřízeno místo československého katechety a pro bohoslužby byl koncem března zabrán kostel sv. Vojtěcha a úřadovalo se na faře. Příslušníkům církve římskokatolické byl k vykonávání bohoslužeb určen hřbitovní kostel Božího těla. Arcibiskupská konsistoř však neuznávala stav, který v Jílovém vznikl, a faru považovala nadále za obsazenou a administrátorem byl dosazen 1. dubna 1920 Jindřich Smažík.

Další události probíhaly ve znamení úředních žalob a stížností, kdo bude užívat jaké prostory. Žádost, aby farní kostel mohly užívat obě církve byla také zamítnuta. Obec proto odmítala jakkoli přispívat na farní potřeby a zahrnovat do rozpočtu částky na opravy kostela, ovšem nařízení okresní politické správy z února 1922, že obec jako patron kostela má tyto náklady hradit, bylo nakonec nutno respektovat jako zákonnou povinnost. Ovšem vypjatost těchto poměrů se brzy podstatně zklidnila, když nová církev řešila své vlastní problémy, a kostel sv. Vojtěcha zůstal dle práva církvi katolické.¹³⁸

7. srpna 1921 byl jmenován konsistoří za katolického administrátora Stanislav Gabriel, který se zde stal 1. července 1922 farářem, o němž je v jílovské farní kronice zápis: *„Dne 7 srpna nastěhoval se do osady jako administrátor Stan. Gabriel dosavadní kaplan v Brandýse nad Labem. Mým úmyslem bylo: Osadu tu chovně i hmotně restaurovati. Politicky nemínil*

---

¹³⁸ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 90r-110r; SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, inv. č. 58, karton 4.

*jsem vystupovati.*¹³⁹ Ten opět jako významná osoba zasedal v městské radě a podílel se na obecních záležitostech a za podpory úřadů politické správy prosadil zahájení rozsáhlé a nákladné rekonstrukce kostela sv. Vojtěcha. Celá farnost měla v té době 1589 katolíků z 3766 obyvatel, tj. 42%. K farní osadě patřilo Jílové, Borek, Bohuliby, Kabáty, Luka, Podloučí, Kam. Újezdec, Petrov, Kam. Přívoz, Radlák, Studený a Žampach. V roce 1923 byla v listopadu při kostele založena Farní rada katolíků, jejímž úkolem bylo: „*starati se o náboženský život v osadě*“.¹⁴⁰ Zajímavostí je, že dne 17. srpna 1924 navštívil město papežský nuncius Marmaggi a sloužil zde slavnostní mši. V zápise pro rok 1933 farář uvádí: „*Ježto žebračka pí. Attlová vybírala almužny při oddavkách a pohřbech tak, že po kostele chodila k jednotlivým hostům a veškeré napomínání a domlouvání i soukromé zakazování bylo marné, veřejně z kazatelny jsem v kostele žebrání zakázal. Proto jsem byl napaden v Rudém právu.*“¹⁴¹ 1936 farář odchází: „*Po 15letém působení dnen 1. července odcházím dosti nerad...*“¹⁴² Administrátorem byl ustanoven Vincenc Nerad, dosavadní kaplan v Líbeznici, který se do Líbeznice zase opět asi po půl roce vrátil. Stihl pouze vyměnit zpovědnice za nové. Zde končí zápisy ve farní knize.

V roce 1936 nastoupil na uvolněné beneficium František Prkno, který v Jílovém vedl také skautský oddíl a byl neprávem obviněn z homosexuality. Po něm zde v roce 1955 nakrátko pobyl farář Dvořák, který byl výborným zpěvákem a z Jílového údajně odešel do kláštera v Rajhradě. V letech 1956 až 1983 pak farář Antonín Jedlička (měl řádové jméno Cyril Metoděj). Od roku 1983 do roku 1987 následoval Antonín Budka, jež odešel na Sv. Horu do Příbrami, a po něm nastoupil již současný Stanislav Hošek. Od roku 1807 patřilo Jílové do vikariátu mnichovického, z něhož se v 90. letech vytvořil vikariát Praha – západ. Z něj potom vikariát Jílové, jehož vikářem byl jmenován Stanislav Hošek. Od 1. září 2006 byl na vlastní žádost z této funkce uvolněn a na jeho místo vikáře byl jmenován MUDr. Miroslav Malý s účinností od 1. září 2006 na dobu 5 let a s účinností od 1. 9. 2011 mu byla tato funkce prodloužena. Stanislav Hošek byl na základě přijetí jeho rezignace s účinností od 1. 3. 2011 uvolněn z funkce faráře ŘK farnosti Jílové u Prahy a z funkce člena vikariátní rady vikariátu

---

¹³⁹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 29v.

¹⁴⁰ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 103v.

¹⁴¹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. neoz.

¹⁴² Tamtéž.

Jílové a s účinností od téhož data byl jmenován a ustanoven administrátorem ŘK farnosti Jílové u Prahy¹⁴³.

V současnosti je Jílové vikariátem a tvoří jej 26 farností, z čehož 9 farností je spravováno přímo, 17 excurrento. V oblasti je na 14 723 věřících římských katolíků¹⁴⁴.

3. 2 Příjmy kostela

Dle dochovaných zpráva a účtů z farnosti, můžeme usoudit, že jílovské beneficium nebylo sice extra výnosné, ale přeci jen velmi slušně, někdy až nadprůměrně zaopatřené, obzvláště v letech rozkvětu města. Účetního materiálu se zachovalo zdaleka nejvíce, tedy si můžeme udělat poměrně přesnou představu o tom, jaké byly příjmy a jak s nimi kdo hospodařil.¹⁴⁵

Farnost měla dost pozemků, i když některé se navždy ztratily v rámci majetku minoritského kláštera, a vybírala patřičné desátky a poplatky. Hlavním zdrojem příjmů byly úroky z půjčených peněz.

Zádušních odkazů bylo v Jílovém také poměrně hodně, zádušní účty pravidelně vykazují kolem 150 – 200 položek. Jako příklad můžeme uvést, že roku 1480 byl hofmistrem v Jílovém Tomáš, jehož manželka Dorota z Jílového 1498 nemocná odkázala louku k záduší jílovského kostela. V roce 1519 konšel Vavřinec odkázal pole k záduší kostela.¹⁴⁶ Podle

---

¹⁴³ K nejnovějším událostem na jílovském parociniu neexistují téměř žádné prameny, dějiny od roku 1936 se mi podařilo sestavit díky zapůjčení Pamětní knihy Rady starších církve československé v Jílovém u Prahy, na základě vyprávění faráře Československé církve husitské Mgr. Lubomíra Polínského, vzpomínek jílovského pamětníka řezníka p. Tintěry, webovým stránkám Arcibiskupství pražského a *Acta archiepiscopalis Curiae Pragensis*. Praha: Arcibiskup. konsistoř, 1936, 1940-1949.

¹⁴⁴ Arcibiskupství pražské, <http://www.apha.cz/> (25.5.12).

¹⁴⁵ Celá kapitola o příjmech kostela sepsána na základě materiálu v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice), Fond Archiv města Jílové u Prahy, Zádušní a kostelní věci a kostelní účty, i. č. 281, karton 33-36, Záduší i.č. 544, karton 445, Kostelní účty i.č. 551-557, karton 212, 448-450; SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Kniha zádušních počtů, i.č. 59, kniha 28, Účetní kniha, i.č. 60 a 61, kniha 29 a 30, Kostelní účty, i.č. 62, kniha 31, Nadace a fundace, i. č. 66, kniha 35, Fundace, i. č. 67 a 68, kniha 36 a 37 .

¹⁴⁶ Kopie tohoto listu se nachází v mnoha kopiích po všech zkoumaných fondech týkajících se kostela, přepis z SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 91r: „ *Léta páně od narození syna božího 1519, za purkmisterství Jana Věžského, Štěpána hofministra, Matouše Kováře, Martina Draka, Jana Smetany, Václava Šuši, Valenty Pařízka, Mikuláše Vojtěchova, Jana Martinkova, Martina Zádešle, Vavřince, Jana Chřapavého, konšelův radních, Vavřince, jeden ze spoluradních toho času a soused náš, dobrovolně v plné radě sám svou osobou k záduší kostela sv. Mikuláše v městě Jílovém dal jest a zápisu toho mocí, na časy věčný a budoucí dává pod plat věčný*

zápisu z roku 1636 přešlo toto pole z otce Šimona na syna Jana Janáka, roku 1680 o něj vedli spor Adam Janák s Janem Vodičkou, pak se pole dostalo ke klášteru. Kdy přesně a jak bylo ze záduší vyvázáno, nevíme, však v roce 1876 při vyvazování zádušních dávek na tomto poli již povinnost nebyla. Leopold Čihák se domnívá, že farská zahrada pod pivovarem, která připadla k záduší od Janákovského statku, byla náhradou za zmiňované Vavřincovo pole. Dále tzv. zádušní dlouhá louka, ležící pod Chotouňským dvorem, byla před lety darována některým majitelem Chotouňského statku kostelu sv. Mikuláše. V roce 1667 je zapsáno v městských knihách, že Dlouhá luka byla pronajata všem kostelníkům za 3½ kopy míšeňských a usneslo se vzít příjem do příjmu zádušního.

Kostel měl také trvalé příjmy z takzvaných železných krav. Původně to bývala povinnost odvádět mléko a máslo, později opatřovat vosk a olej ke svícení kostela. Tato povinnost byla rozdělena podle počtu krav, které měli přifařeni sousedé. Později se tato povinnost vyplácela penězi. Počítala se za libru vosku 1 železná kráva. Jílovský kostel měl příjem nejméně z 34 železných krav. Tato povinnost vázla na domech č. 3, 12, 14, 16, 17, 23, 27, 31, 39, 55, 79, 81, 112, 113 (dvě), 118, 122, 128, 129, 130, 139, 142, 143, 144, 145, 147, 152, 153, 159 a 160, později na dvoře Radlíku a na masných krámech. Roku 1867 bylo toto břemeno vyvázáno dvacetinásobnou částkou, tím fara získala částku 95 zlatých a 90 krejcarů, jehož 5% úrok nahradil příjem kostela ze železných krav.

Dále měl jílovský kostel šest příjmů z gruntovní činže váznoucích na městských pozemcích. Takový pozemek mohl být prodán či odkázán, ale se závazkem. I toto břemeno bylo roku 1867 vyvázáno stejným způsobem jako železné krávy. Z výdělku 61 zlatých a 60 krejcarů na stejný úrok.

---

pole své, které leží po levé straně podle samé cesty, jdouce od města k louce Drnce tak řečené, pokudž meze jeho sic na všechny strany ukazují, aby tož pole Václav, zeť téhož Vavřince, držel podle libosti k užívání svému, dokudž by se jemu líbilo neb dědicům jeho a z téhož pole aby při sv. Havle platili 5 grošů a při sv. Jiří 5 grošů a toho platu teprv počítati majíc platiti k témuž záduší, když Vavřince jest. A z téhož pole desátku věrtel žita platiti bucoucně mají a hnojem aby je budoucně slušně spravovali držitelé jeho, aby nikterak nescházelo, ale aby tak pokud se stalo jako nyní časův těchto, jichžto dobře vypraveno jest. A jestli že by pak Václav svrchu dotčený neb dědicové jeho toho pole držeti nechtěli, budoucí správce téhož města aby je jinému v týž plat a v tuž správu kmu by koliv chtěli a nižádným způsobem, ani vymyšleným jakým právem koli aby to pole odjato nikterakž od téhož záduší nebylo, ale při něm věčně budoucně zůstalo a ten plat předkem aby obrácen býval na víno k službě Boží aneb buď pak na jakoužkoliv jinou potřebu k opravě toho kostela; při tom zápisu Václav, zeť nadepsaného Vavřince, stál jest sám a k tomu ke všemu přistoupil, vůli svou dal jest. Stalo se v pondělí poslední masopustní, jinak po přenesení sv. Václava, dědice našeho milého českého a před sv. Řehořem. Za to pole dáno jest peněz hotových 7 kop grošů českých nebožtíku Martinovi, sladovníku, který jest v Borku byl. Actum ut supra.“

Z nadačních listin na úrocích měl kostel kolem 140 zlatých ročně, př. Josef Benedikt Schönplflug (kolem 1720) založil při kostele nadaci a splatil kapitál na několik mší ročně za sebe i své rodiče. Pro město založil také nadaci, z které se vypomáhalo chudým městským synkům vyučit se řemeslu.

Příjmy kostela z hor, i když s velkou pravděpodobností byly i dříve, nejsou doloženy před rokem 1559, kdy vzniklo těžařstvo arcivévody Ferdinanda. V seznamu kukusů (podílů; celkem 128) je zaznamenáno kostel a škola 2 kukusy. Tato povinnost je přímo uložena až v horním řádu Maxmiliánově, z dřívější doby takové ustanovení není a starší horní řády nemáme. V horním řádu (1564-1576) je tato povinnost výslovně uložena.

V 18. století byly celkové příjmy kostela kolem 600 zlatých, výdaje zhruba 400 zl., tedy čistý příjem kolem 200 zlatých.

Farní rada katolíků vypočítává roku 1930, že za 10 let bylo celkem vydáno 300000 Kč na opravy kostela, z toho stát přispěl 88400 Kč, město patron 29000 Kč, svatovítská kapitula jako patron kaple sv. Ludmily 27000 Kč, farní rada od dárců skoro 150000 Kč, pouze kostelní sbírky vynesly do konce roku 1931 28050 Kč – mimo částky z pokladniček a dary odjinud. Ze zvonového a varhanního fondu se při obci vybralo 17890 Kč.¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice), Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21.

3.3 Kostel z hlediska stavebně-historického –architektura a umění

3.3.1 Stavba a opravy kostela v průběhu let

3.3.1.1. Založení kostela a jeho původní vzhled¹⁴⁸

O výstavbě kostela sv. Vojtěcha (resp. Mikuláše) se z hlediska architektonického soudí, že byl vystavěn jihočeským stavitelem v přechodném stadiu z románského do gotického stylu s věží mezi presbytářem a lodí, což by souviselo se zástavou města v té době. Dle dostupných materiálů jsou kostely v Jílovém a v sousední Libři jedněmi z nejsevernějších staveb, ne-li přímo nejsevernějšími stavbami tohoto typu v Čechách. Více takových staveb je zachováno v jižních Čechách, a proto snad tam je třeba hledat původ stavitele, který stavěl podle vzorů, které viděl na západě Německa v pasovské diecézi. Stavba to byla poměrně málo výstavná, s masivními zdmi, bez ozdobných říms a bez článkování, jen hrany zdiva byly vytuženy žulovými přitesanými hranoly. Empora pro vrchnost byla vestavěna do věže nad vchodem do sakristie pravděpodobně hned při stavbě věže, pozdější probourání zdi by bylo téměř nemožné.

Nejcharakterističtější znakem je hranolovitá věž o čtvercovém půdorysu postavená mezi loď a presbytář a tvoří s nimi vnitřní část kostela. Kostel byl budován jako tvrz uprostřed hrozeného hřbitova s příkrou strouhou po východní straně farské zahrady, aby obyvatelstvo mělo kam se uchýlit v případě ohrožení. Tato mohutná věž byla přístupná pouze z vnitřku kostela. Kostel měl dva vchody, jeden od západu a druhý jižní od fary. I do sakristie se chodilo jen z kostela. U hřbitovní zdi byla na jihu původní zděná farní budova o něco východněji než je ta současná. Z této původní stavby se zachovala loď, sakristie, věž a empora.

---

¹⁴⁸ Kapitola zpracována na základě: Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv –M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv.Vojtěcha, 1995 , č. j. 3120/95; tamtéž. M.TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv.Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 52-53, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J,svazek první. Heslo Jílové.

3.3.1.2 Zásah do architektury po prvním velkém ohni roku 1567¹⁴⁹

30. května 1567 zachvátil oheň skoro celé město, vyhořel dům Věže (dnešní radnice), špitál, radnice, fara i kostel i s hodinami na kostelní věži a rozlily se i zvony.¹⁵⁰ Měšťané požádali o pomoc císaře Maxmiliána II. Chtěli, aby jim dal 600 českých grošů z výnosů zemských daní nebo z pivních poplatků, ovšem česká komora podala doporučení pouze na 600 kop grošů míšeňských, čtvrtletně po 100 kopách, tedy zhruba polovinu požadovaného obnosu. Dále prosili Vratislava z Pernštejna jako nejvyššího kancléře království českého o prominutí poplatku 110 kop míšeňských, které měli platit jako taxu za vyhotovení císařského listu, kterým se potvrzovala jejich privilegia.¹⁵¹ Za tyto peníze byl pak postaven nový presbytář v pozdně gotickém slohu. Stavba měla být rozsáhlejší, což dosvědčuje tomu, že výše presbytáře nebyla uzpůsobena velikosti věže – byl zakončen pěti stranami osmiúhelníku, jehož rovnoběžné strany ještě prodloužili, aby v nich bez opěrných pilířů přistavěli ještě jedno pole (travée). Jelikož klenba nyní vyvíjela značný tlak na zdi, byly tyto zdi zvýšeny asi o 4m. Tato zvláštní konstrukce je myšlenkou právě až pozdní gotiky. Tehdy také dali na věž i loď nový krov. Na další úpravy jim patrně došly peníze, i když kromě peněz od císaře použili i finance od některých měšťanů a další městské peníze z výtěžku hor. Tím byl vzhled kostela

---

¹⁴⁹ Kapitola zpracována na základě: Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezočných zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv. Vojtěcha, 1995 , č. j. 3120/95; tamtéž M. TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv. Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 134-141, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J, svazek první. Heslo Jílové.

¹⁵⁰ ŠVIHLÍK, Antonín Alexandr, Helena z Jíloví: původní mravní povídka, Václav Špinka, Praha 1841, s. 17-18, „*Od Žižky vypalené Gilovi řádně rozděláno bylo, ale, žel! ani půl druhého století setálo, a giž ge opět náramně nesstěsti potkalo; neb w sobotu po božím těle roku 1567. roznił tu oheň strassliwý a stráwil téměř wssecky domy, přitom i nadání (privilegia) a giné spisy w popel obraceny gsau. Tím přehrozným pádem hawiři w tak bídný staw uwedeni byli, že hornictwi hynoutu počalo. Ubozí obywatelé opět si přibytků stawěti museli. Fara byla uchráněna, ale věž chrámowá uhořela, do zimy wssak zase nowě zhotowena, toho gesstě roku gedním malým, a přisstího druhým wětším zwonem, na němž se nalezagi slowa, že sluge Mikuláš, opatřena byla.*“

¹⁵¹ Privilegium císaře Maxmiliána II. z roku 1567, zachováno v privilegiu Ferdinanda II. z roku 1628, které obsahuje konfirmaci všech předchozích privilegií, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové u Prahy, Orig. perg., česky, 76,5x53,3 cm.

velmi narušen, protože nový presbytář neodpovídal velikosti lodi, což bylo napraveno až roku 1859, kdy zvýšili zdivo věže, avšak porušili tím stabilitu věže, která nemá základy, aby vydržela takový tlak.¹⁵²

Hledali podporu i jinde a pravděpodobně ji našli, neboť již v roce 1568 ulil Tomáš Jaroš,¹⁵³ jílovský podnikatel a známý zvonář a puškař císaře Rudolfa, nové zvony.¹⁵⁴

Kvůli častým požárům bydlel v kostelní věži ponocný, který odtruboval hodiny.¹⁵⁵ Měl také na starosti hodinový stroj v kostelní věži. Hodiny bývaly v kostelní věži a pro ponocného byl ve věži nad trámovou stolicí pro zvony upraven pokoj i s pecí a okolo něj vevnitř věže ohoz. Roku 1857 vyházeli při zvyšování věže zbytky stěn i pec a okna zazdili.

3.3.1.3 Opravy kostela v období po Bílé Hoře¹⁵⁶

Po této opravě v roce 1630 zakoupil Štěpán Beník z Petrsdorfu skládací křídlový oltář z kostela sv. Václava na Zderaze. Když byl tento kostel zařazen do majetku bosých augustiniánů, chtěli si ho bratři vybavit podle dobové módy, čehož využil Beník a oltář pro Jílové zakoupil.

---

¹⁵² Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv.Vojtěcha, 1995 , č. j. 3120/95; tamtéž M. TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv.Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96.

¹⁵³ Jaroš v Jílovém podnikal asi 10 let, nejméně od roku 1558 byl činný na radlickém a kocourském důlním pásmu, v roce 1551 dostal privilegium na čerpací stroj, jeho nejznámějším dílem je zpívající fontána u Letohrádku královny Anny.

¹⁵⁴ Zvonění vedl školní rektor, zvonilo se vždy v 7 a ve 14 hodin a dostával za to zapláceno čtvrtletní odměnou z mince. Zvonění bylo pro havíře velmi důležité.

¹⁵⁵ Velký ponocenský roh je zachován v Regionálním muzeu.

¹⁵⁶ Kapitola zpracována na základě: SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv.Vojtěcha, 1995 , č. j. 3120/95; tamtéž M.TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv.Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 202-206, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J,svazek první. Heslo Jílové.

Po ohni v roce 1634 bylo opět velmi nutné opravit kostel, avšak finanční situace nebyla zrovna jednoduchá. Roku 1669 oznámil starší kostelník potřebnou opravu na stropě kostela. 28. ledna a 29. září 1670 se stanovilo, že se nechá opravit kostelní strop a napravit věž. Roku 1694 byla k jižnímu boku lodi přistavěna kaple sv. Anny a také byl rozšířen malý a již nedostačující hřbitov při kostele, byla omítnuta hřbitovní zeď a pokryta šindelem, na severu k ní přiléhala škola, kolna a kostnice. Tyto stavby byly uprostřed dnešního parku a ještě tam stál dům zvaný Míčanovský, který se rozpadl a byl rozebrán na přelomu 17. a 18. století. Hřbitov byl rozšířen až k silnici. Je o tom zápis „*Za zádušního úředníka Jiřího Pokorného zřízena a omítnuta zeď okolo hřbitova.*“¹⁵⁷ Tato zeď stála do roku 1857 a pozůstatkem hřbitova jsou dva železné kříže kolem kostel.

Dne 8. února 1694 jednal úřad o vystavění nové kruchty, protože stará hnila a lámala se. Postavena byla ale až v roce 1699. Roku 1698 bylo potřeba více oprav. 7. června usneseno: „*protože krov nad farním kostelem je velmi zlý, aby se dal opravit. Při tom, aby se ta nezpůsobilá báně shodila, do čela nad kůr figura železná, ne dřevěná, místo kříže postavila a ten kříž na zad do štítu postavil.*“ Téhož roku byly proraženy i dveře ze hřbitova na věžní schodiště. Původně se chodilo na zvonici jen z kostela. „Roku 1698 usneseno: „*By se dveře na zvonici ze hřbitova udělaly, pro příhodnější zvonění do mračna.*“¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21

¹⁵⁸ obě citace ve více kopiích v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) a v Národním archivu

3.3.1.4 O druhého velkého ohně v roce 1701 až do 1857¹⁵⁹

Po dalším ohni v 1701 byl kostel vyloupen a hlavní ztrátou byly dva zádušní kalichy. V téže roce také dělal městu starost stav střešní krytiny, a tak 22. ledna 1701 uložili zádušnímu úředníkovi, aby nakoupil plech na opravu kostelní věže a nechal jí opravit část střechy místo tašek, protože byl krov té době tak ve špatném stavu, že by tíhu tašek nevydržel, a brzy se začalo uvažovat o kompletní opravě střechy. Roku 1716 bylo rozhodnuto: „*Jelikož věž chrámu jest velmi sešlá a hrozí sesutím, by se cele neb částečně vypověděly kapitály a na to vynaložily.*“ Dne 22. září 1716 prohlásil farář od sv. Vojtěcha v Praze, že dá nově pozlatit bání a daroval 50 zlatých na opravu. Byl to jílovský rodák P. Josef Benedikt Schönplflug. Roku 1720 daroval opět, tentokrát již jako farář od sv. Jindřicha, opět 50 zlatých na věž kostela. 27. května 1721 slavili dokončení opravy kostela

Hodiny z kostelní věže byly roku 1724 přeneseny do domu Věže, když se z ní zřídila radnice.

Ve fondu Archiv pražského arcibiskupství se zachovala výroční zpráva Antonína Franzana k roku 1729, ve které popisuje stav kostela: „*(...)mimo kostel stogi proti sakristii wysoka a rozsahla kostnice, gegí zdi gsau oczazeny a posskozeny od ohnie. Gest v ni stara malba boziho saudu a ohromna kupa kosti (...)*“.¹⁶⁰ Jílovský hřbitov byl malý a starý a kosti z hrobů musely být po čase odstraňovány a uloženy v kostnici., aby udělaly místo dalším nebožtíkům. Kolem kostela byla zeď, u zdi u severozápadní brány, blízko tehdejší školy, stála kaplička Panny Marie Bolestné. Vznikla v roce 1722 a právě v ní byla známá a zachovaná Pieta, která

---

¹⁵⁹ Kapitola zpracována na základě: SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, i.č.34-35, karton 1, Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277; SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, karton 2; Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv.Vojtěcha, 1995 , č. j. 3120/95; tamtéž M. TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv.Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 252-255, 259, 271-278, 316-318, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J,svazek první. Heslo Jílové.

¹⁶⁰ Národní archiv - Fond Archiv pražského arcibiskupství, C151/1A, karton 2277

je nyní v kostele. Druhá kaplička byla u dveří ze hřbitova k východu a v ní byl obraz P. Marie. Zakladatelkou byla paní Markéta Albrechtová; kaple byla vysvěcena roku 1714.

Roku 1760 byla opravována hřbitovní zeď, což dokládá letopočet na žulové šišce, která byla hlavicí pilíře u hřbitovních vrat. Tyto šišky stávaly dlouho v parku kostela před vchodem do sakristie. Bohužel dne 12. března 1999 byly odcizeny neznámým pachatelem. Jejich hodnota byla vyčíslena na více než 200 tisíc korun.

Roku 1764 došli k názoru, že oprava nového stropu a střechy lodi se nedá již déle odkládat. Za inspektora opravy byl zvolen primátor K. Josef Neplecha, který měl dozor nad kostelní pokladnou. Pro tuto velkou opravu byly zhotoveny 2 plánky roku 1765.¹⁶¹ Plánky provedl podle dopisu hraběte Pachtý z Rájova královský dvorní tesařský mistr. Je na nich vidět stav kostela před opravou a návrh na opravu. Jeden je půdorysný řez ve výši oken, druhý příčný řez východními kapličkami a kaplí sv. Anny spolu s krovem a nákras věže je v pozadí.

Dle Čiháka¹⁶² kostel před opravou vypadal takto: „*Presbytář v dnešní podobě, z něho vedl vchod na věžní schodiště, druhý vchod na schodiště byl ze hřbitova. V kůru pod věží bylo nyní oratorium i sakristie. Do sakristie se vcházelo jedině z kostela, byla do ní dvě okna, jedno východní a jedno západní. Přístavek pro schody na oratoř ještě nebyl, na oratoř se chodilo 17 nekrytými schody, které byly umístěny na severní straně presbytáře. V kapli sv. Anny stál oltář na východní straně, nad ním bylo goticky lomené okno, druhé gotické okno se nacházelo na jižní straně, totéž, co je nyní skryto ve zdi za oltářem sv. Anny. Na západní straně okno bylo zazděno na začátku 18. století, protože vedle kaple sv. Anny, před jižním kostelním vchodem byl postaven zděný sáňec, stejné délky jako kaple a o šířce asi 2 metry (zbořen 1838). V lodi byla na severní straně tři okna, na straně jižní jedno. Tvar oken na plánu není vyznačen. Zjistilo se při otloukání omítky roku 1939. Okna byla ještě románská. Světlost oken na plánu je na plánu 55 cm a široko vyšpaletována. Okno na jižní straně bylo širší jednodílné, protože bylo na té straně jedině. Hlavní vchod byl dříve o něco užší než nyní, jeho tvar není z plánu patrný.*“

Navržené úpravy byly celkem rozsáhlé, ovšem provedeny byly pouze z části. Zazdila se románská okna a prolomila se nyní čtvercová okna, v kapli sv. Anny i v kůru pod věží proti oratoři byla také rozšířena okna. Byl rozšířen hlavní vchod do nyní podoby, zkrácena hlavní loď před jižním vchodem, což tak zůstalo až do 1838. Kůr pod věží byl opatřen křížovou klenbou a místo navržené klenby nad loď byl postaven rovný rákosový strop. Nad

---

¹⁶¹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, karton 2.

¹⁶² ČIHÁK, Václav, *Paměti.*, s. 272.

stropem byla zřízena valbová střecha asi o metr vyšší než byla předchozí, krytá šindelem, štít v průčelí byl stržen. Kostelní dlažba byla provedena částečně náhrobními kameny, částečně cihlami. Na strop byl namalován císařský orel s českým lvem v náprsním štítku, dále znak nejvyššího mincmistra král. českého hraběte Františka Josefa Pachtu z Rájova a konečně znak města Jílového. Tyto znaky byly při vybílání kostela roku 1896 seškrabány. Nad triumfálním obloukem byl vyveden nápis: „*Renovatum anno domini 1766*“. Tento nápis zde zůstal až do 1857. Nápis na stěně kruchty za varhanami: „*Obnoveno za duchovního správce velebného a dvojctihodného pana Jana Jiřího Brunna, zdejšího faráře. Za slavného magistrátu slavné opatrnosti slovutných pánův: za pana Ferdinanda Procházky, tehdejšího purkmistra, za pana Karla Josefa Neplechy, pana primasa a spolu auředníka chrámu Páně sv. Vojtěcha; za pánův radních Daniele Kříže, pana Josefa Brionta, pana Jakuba Attla, pana Rud. Tvrzníka, Pana Václava (...), pana Jana. Nep. Karouška a spolu také pana Frant. Horzovského, syndikusa.*“ Na plánu z 1765 je nad kostelní věží nakreslena barokní bání a nad ní lucerna s menší bání. Tato barokní bání na kostele nikdy nebyla a zůstala pouze návrhem. Na věži byla měděná bání a nad ní císařský orel. Tato oprava byla velmi důkladná, ovšem velmi změnila původní vzhled kostela. Loď zůstala kryta šindelem až do roku 1830, kdy byla šindel odstraněna a loď byla pokryta taškami. Takto opravený kostel zůstal až do 1857. Při této opravě bylo také roku 1766 vytlučeno žebrovní v jižním gotickém okně v kapli sv. Anny a následně bylo celé okno zazděno. Oltář postavili na jižní stranu – nový, pořízený roku 1755 snahou nejvyššího mincmistra hraběte Pachtu z Rájova. Pod kaplí byla také v roce 1754 vyhloubena hrobka.

V roce 1831 se konečně přestalo pochovávat na hřbitově u kostela, v Čechách totiž propukla epidemie cholery a proti pohřbům ve městě se tvrdě zakročilo. O tom, že tato epidemie doputovala i do Jílového svědčí zápis ve farní kronice: „*Leta Páne 1850 dne 14ho května právě na svatodušní hod Boží dotkla se nás zle ruka Páně neb navštívila nás zlau nemocí tak nazývanau cholerau(...).*“¹⁶³ Dle farní kroniky byl „*v roce 1852 vystavěn u farního kostela kanál, protože obzvláště rok 1851 a 1852 byl velice vlhký a bylo mnoho lijavců a do kostela zatékalo*“.¹⁶⁴ V roce 1852 byl kostel vybílán. Roku 1857 byla zbořena kostelní zeď a kostnice a místo ní byla vystavěna umrlčí komora u kostela Božího Těla vedle

---

¹⁶³ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 25r.

¹⁶⁴ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 27v.

hřbitova. Z kamene zbořených budov a kostelní zdi dalo město vydláždit několik přechodů přes náměstí.

3.3.1.5 Rozsáhlé opravy v roce 1857

V roce 1856 faráře Šindeláře opět trápil stav kostela, a tak prostřednictvím arcibiskupa Bedřicha ze Schwarzenberka zaslal žádost o příspěvek na opravu císaři Ferdinandovi (již na odpočinku). Ten mu štědře přispěl, a tak mohly práce začít okamžitě. Byl rozšířen presbytář, vymalován na modro a opatřen novými okny. Opraveny oltáře sv. Jana Nepomuckého a sv. Floriána. Střecha věže farního kostel byla již dlouhou dobu sešlá a nakloněná, a tak byla postavena nová a zdivo bylo zvýšeno skoro o dva metry. Ve věžní zdi bylo z původních pěti románských oken udělána dvě vysoká gotická. Na věž byla postavena nová jehlancovitá střecha. Na novou věž dal klempíř Antonín Amler z Prahy místo měděné, pozlacenou plechovou bání a nad ní kříž. Starou měděnou prý dodal na kostel sv. Haštala v Praze. Kostru věžní střechy přestavěl zdejší tesařský mistr František Chroust. Do bání byla vložena listina: *„Za panování Jeho svátosti papeže Pia IX. a Jeho Veličenstva císaře rakouského Františka Josefa I. a císařovny Alžběty, rozené princezny Bavorské, a P. T. kardinála knížete a arcibiskupa pražského Bedřicha knížete ze Švarzenberků byla na tomto farním chrámu Páně věž, jež drahný čas sesutím hrozící, opravena a o 1½ sáhu vyvýšena a dvěma okny v gotickém slohu opatřena a vystavěna; 6. září 1857 byl slavně kříž svatý posvěcen s přiměřenou k slavnosti této řeči a pak na věž postaven a spis tento do bání na věži s několika ostatky svatých dán. Sakristie ondy tmavá, nyní velkým oknem opatřená, nabyla potřebné jasnosti, ano i podlaha do ní byla dána. Na oratorium jsou nové schody, jelikož jindy po druhé straně schody na ni vedly. Uvnitř byl celý chrám Páně, zvláště presbyterium, docela otlučen a opět znovu nahozen vybělen a presbyterium novými gotickými okny opatřeno a pěkně na modro obarveno. Těž i celá střecha byla na vápno přeložena. Práce byla ukončena 31. října 1857. Vše to se stalo za tehdejšího faráře Františka Šindeláře, P. Jana Kotrby, faráře v Kříž. Kostelci a arcibiskupského střídníka střídnictví Mnichovského; P. T. pana Josefa Schránila, c. k. okresního okresu jílovského, pana Hermana Trage, c. k. okr. adjunkta, pana Jos. Cuříka, c. k. aktuara pol. úřadu, pana Václava Černého, purkmistra města Jílového, MDr, jakožto patronátního prvního komisaře, a pana Víta, učitele farní školy Jílovské; k stavbě přispívali skrze konkurenci všickni osadníci, začez jim Bůh mnohonásobně žehnej.“*¹⁶⁵

¹⁶⁵ Citováno dle opisů z farní kroniky, které pořídil Čihák, uloženo v SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, karton 1.

Uvnitř byla otlučena celá omítka a nově nahozená a vymalovaná. Při této opravě probourali dveře do sakristie od severu a schodiště na oratoř vsadili do nového přístavku k sakristii na západní straně. Presbytář a kůr pod věží byly dlážděny nestejnými žulovými deskami. Stará cihlová dlažba v kostele byla nahrazena kamennými dlaždicemi, jen pod lavicemi v lodi, v kapli sv. Anny a za hlavním oltářem byly ponechány cihly. Předláždili i presbytář a bylo tam zasazeno několik náhrobních kamenů. Nápis na triumfálním obloukem z roku 1766 změněn na: „*Renovatum anno domini 1857*“.

3.3.1.6 Aktivní farář Pittner¹⁶⁶

Hned roku 1874, tedy velmi brzy po nástupu faráře Pittnera do úřadu, smluvil se s několika měšťany a společnými silami se jim podařilo zajistit pro kostel novou křížovou cestu.

Roku 1883 byl na kostelní věž postaven hromosvod a plechová krytina věže byla natřena fermežovou barvou. Roku 1887 opravilo město plechovou krytinu věže.

1887 byla zřízena částečně na farářovy náklady studna na farním dvoře a v tom roce proběhla také velká oprava hlavního oltáře. Kvůli ní pak byl z presbytáře z hlavního oltáře odstraněn zděný spodek oltáře sv. Kříže, stojící po straně evangelijní, a na jeho místě byl zřízen nový příruční stůl. Malíř Kubeš z Prahy vymaloval presbytář, strop modře se zlatými hvězdami a zdi červeně jako záclony. 1888 byly pořízeny do kostela dalmatiky a prapory s vyobrazením svatých od firmy Neškudla z Jablonného nad Orlicí, od této firmy pak dále v roce 1890 bílý pluviál a kasule. Farář kostel velmi zveleboval a nakupoval do něj např. riborium. Neznámí dobrodinci také věnovali kostelu 1892 krásný lustr od firmy Vendelín Kostečka. Lavice byly v této době již sešlé, a když roku 1892 pamatoval nadací na kostel

---

¹⁶⁶ Kapitola zpracována na základě: SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, i. č. 34-35, karton 1, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezočných zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv. Vojtěcha, 1995, č. j. 3120/95; tamtéž M. TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv. Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 345-347, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J, svazek první. Heslo Jílové.

bývalý obuvník Josef Sklenář a z peněz věnovaných kostelu bylo pořízeno 18 kostelních lavic. Zhotovili je truhláři Bejček a Houska.

V roce 1896 podnikl aktivní farář Pittner další úpravy a opravy, tentokrát téměř výhradně z jeho kapsy. Oblíbená firma Vendelína Kostečky zařídila pražského mistra malíře Sluníčka, který malbou na stěně napodobil kazetové zdobení. Obnovila se malba presbytáře a kaple sv. Anny, která byla poškozena vlhkem. Oltáře P. Marie, Nejsvětější Trojice, sv. Jana a sv. Floriána natřeny na mramorovo a částečně pozlaceny. Opraven a ozdoben byl také rám obrazu P. Marie Bolestné. Oltářní obrazy byly vyčištěny a podlepeny novým plátnem. Dosud bílé sošky na oltářích byly polychromovány. Nápis z roku 1857 na triumfálním oblouku byl zamalován.

V červnu 1897 byl kostel opraven také zvenku. Byla nahozena nová omítka. Při tom se zjistilo, že všechny hrany presbytáře, lodi, kaple i sakristie jsou ze žulových tesaných kamenů. Později byly i tyto kameny omítnuty, ale v omítce byly naznačeny šedou barvou a bílou rýhou. Když i tato omítka opršela, byl presbytář a schodiště natřen červenou barvou. V omítce našli černý kříž a další vyškrábané číslice a písmena. V tomto roce také dali do okna pod věží naproti oratoři vsadit malované sklo od firmy Syvaltra.

3.3.1.7 Opravy kostela ve 20. století¹⁶⁷

Brzy po nástupu faráře Pojezdného byly ze sbírky pořízeny nové zlacené svícny. Za faráře Gabriela pak roku 1922 byly opatřeny nové korouhve do kostela a očištěna socha Jana Nepomuckého a křtitelnice. Roku 1924 byla také opravena střecha fary. Roku 1929 byl na

---

¹⁶⁷ Kapitola zpracována na základě: SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, i.č. 34-35, karton 1, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; tamtéž D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; 3635/96, tamtéž Z. BERÁNEK, Projekt rekonstrukce osvětlení a silnoproudu z roku 1997, i.č. 2848; tamtéž J. RINEŠ, Statický posudek sakristie a podvěží z roku 1994, i. č. 3356; Archeologický ústav AVČR, Archiv nálezových zpráv – M. TOMÁŠEK - dokumentace statických sond v kostele sv. Vojtěcha, 1995, č. j. 3120/95; tamtéž. M. TOMÁŠEK - statická sonda v sakristii kostela sv. Vojtěcha, 1996, č. j. 3635/96; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 364-365, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 152-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 35-50 ; POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech*. 1977-1982. 4 sv., A/J, svazek první. Heslo Jílové.

náklad státu sejmut starý podbíjený strop nad chrámovou lodí. Nastaveny vadné trámy novými a dán nový kasetový strop z modřinových prken., 72 kasety ohraničeny modřinovými prkny 40 mm. Celý strop byl natřen horkou fermeží a vyleštěn. Dva otvory pro odvádění výparů zakryty mřížemi. Tesařskou práci odváděl Jan Pšenička z Prahy 7, podíl skoro 50000 Kč zaplatil stát, jako náhradu za odebrané tabulové obrazy z hlavního oltáře, které byly odvezeny do Národní galerie v Praze.

Uvnitř kostela dal farář Gabriel otlouci při zemi omítku a nahradit ji modřinovým obložením. V celém kostele bylo rozvedeno elektrické osvětlení za 5800 Kč. Malbu lodí a čištění oltářů provedl Josef Major s Prahy III, k lampám dal pan farář nová lanka. Malba s lešením stála téměř 9000 Kč. K uhrazení nákladů vynesla svatováclavská sbírka 2000 Kč, ostatní dary skoro 5000 Kč, zbytek byl uhrazen z kostelních sbírek, celkem se sešlo 9560 Kč.

Díky faráři Gabrielovi byla opravena v srpnu opravena věž nákladem 7373 Kč, omítnuta severní stěna věže, na věž dány dva nově ulité zvony v Č. Budějovicích, Václav a Maria, na místo bývalých prostředních a poledního. Václav vážil 308 kg, Maria 205 kg a s další opravou věže stály 16925 Kč, 1.května byly již v Jílovém. V červnu byla pořízena v presbytáři a kůru pod věží nová okna z barevných skel zasazených do železných ráků za 4750 Kč. Postupně omítnuta byla také jižní stěna věže za 8000 Kč a západní za 5780 Kč a opraven plechový příkrov věže. Památkový úřad požádal o obrazy na gotickém oltáři pro státní galerii. Farář Gabriel smluvil s Památkovým úřadem podmínky předání obrazů. Přední obrazy hlavního oltáře zůstaly v Jílovém a za zadní neopravované, ale zachovalé zřídil stát v jílovském kostele nový strop. Obrazy byly vyjmuty z orámování a převezeny do Prahy k ošetření. Nad presbytářem byla opravena střecha. V roce 1924 byla pořízena nová okna do presbytáře a na chór. V lednu 1925 byly koupeny téměř nové varhany za 16000 Kč, postavení varhan stálo téměř 6000 Kč a na opravu kůru bylo vynaloženo 3000 Kč, celkem 25000 Kč. Státní památkový úřad věnoval na opravu hlavního oltáře a kostela zatím 15000 Kč. Posvěceny byly dne 24. května 1925.

Roku 1931 byla na chrámové lodí přeložena střecha, v presbytáři byl dán na odhalené zdivo asfaltový nátěr, byly tam z dlažby vyňaty tam z dlažby dvě pamětní desky pocházející z klášterní lorety a zasazeny do zdí. Byl opraven starý dřevěný chór a postaveny v něm nové varhany. Farář Gabriel zřídil také v roce 1931 Lurdkou jeskyni v kostele.

Roku 17. září 1930 dostala loď nový modřinový strop za peníze Památkového úřadu – tesařský mistr Jan Pšenička, který pracoval i na kostelech ve Sv. Hoře a na sv. Vítu. a roku 1931 bylo pořízeno dřevěné obložení a rozvedeno elektrické osvětlení. 29. listopadu 1932 se

konala komise za účasti zástupců okresního úřadu, zemského památkového ústavu¹⁶⁸ a zástupců patrona o stavu farního kostela sv. Vojtěcha. Byly zjištěny trhliny v presbytáři a pod věží. V roce 1933 bylo zdivo věže utazeno svorkami kovovými nad klenbou presbytáře. Při této opravě se zjistilo, že v nejstarší době býval pod triumfálním obloukem tzv. apoštolský trám, na kterém nepochybně stával kříž s tělem Spasitele. Dále byl zazděn venkovní vchod na oratoř a proraženy dveře do sakristie. 1934 sakristie obložena modřínovým obložením, na východní straně sakristie bylo objeveno románské okno a výklenek, který zůstal otevřený. Pískovcové kvádry neomítnuty. 1935 modřínové obložení do presbytáře i lodi a opravena rozdrčená žebrová „klenba“ v presbytáři. Stará chrámová předsíň byla odstraněna a p. Fr. Škárka zdarma ze staršího materiálu udělal novou.

29. listopadu 1932 se konala komise za účasti zástupců okresního úřadu, zemského památkového úřadu a zástupců patrona o stavu farního kostela, byly zjištěny trhliny v presbytáři a pod věží. Náklady na opravy se hradily z fondů a darů, prováděl jí stavitel Jan Bláha z Jílového a roku 1935 bylo nutno opravit zdivo kostela, na což navazuje rozsáhlá vnitřní i vnější oprava kostela

V Českém slově ze dne 17. srpna 1932 bylo uveřejněno: „*Peněz je dost! Stát má peněz dost. Oznamují nám čtenáři, že na pozlacení andělíčků a nějakých jiných sošek ve farním kostele v Jílovém u Prahy věnoval stát 90.000,- Kč. Pan farář prý chodí a sám se tím vychloubá.*“¹⁶⁹

V roce 1964 areál kostela, parcelní číslo 166, a socha sv. Jana Nepomuckého byly zařazeny do seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 2256 (schváleno ŠKK ONV 8.4. 1964; Ozn. č. j. 10460/64, ozn. dat. 30.12.1964)

Zajímavostí je, že v interiéru kostela natáčel roku 1983 režisér Miloš Forman několik scén z filmu Amadeus. Kostel si zahrál při Salierově pohřbu v úvodních scénách filmu.

Od roku 1990 až do roku 1999 probíhaly v kostele další důkladné opravy. Šlo zejména o statické zabezpečení věže, která svou vahou drtila zdivo ve své dolní části. Kvůli tomu byl do západního oblouku věže zabudován železobetonový oblouk a narušené zdivo severní části bylo zpevněno injektáží. Zdivo bylo nejvíce potrháno za oltářem Nejsvětější Trojice, ten byl potom rozebrán, restaurován a znovu sestaven. Náklady byly hrazeny převážně z dotací Ministerstva kultury ČR, Okresního úřadu Praha - západ a města Jílového u Prahy. Zbytek byl uhrazen z příspěvků Arcibiskupství pražského, kostelních sbírek a darů. Celkové náklady na opravu dosáhly téměř dva a půl milionu korun. U příležitosti ukončení těchto dlouhodobých

---

¹⁶⁸ Komise se účastnil mj. i Antonín Podlaha.

¹⁶⁹ České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální. Praha: Melantrich, 1932.

oprav se konala 6. listopadu 1999 slavnostní bohoslužba. Mši svatou celebroidal pražský biskup Jaroslav Škarvada. Při této mši byl posvěcen nový moderní oltář. Dne 18. prosince 1999 se ke znovuotevření kostela uskutečnil koncert duchovních písní v provedení Jílovského pěveckého sboru. Mimo jiné byla uvedena Mše D dur významného skladatele posledních let Zdeňka Lukáše.

3.3.2 Oltáře

Hlavní oltář¹⁷⁰ je asi nejzajímavějším kusem inventáře, který se v jílovském kostele nachází. Je to gotická dřevěná skládací archa, která byla zhotovena roku 1485 a je zařazována do okruhu švábského vlivu, který působil na české malířství. V roce 1630 ji pro kostel zakoupil Štěpán Beník z Petrsdorfu z kostela sv. Václava na Zderaze. Místní augustiniáni si stavěli nový – modernější oltář. Někteří badatelé si mysleli, že pochází z kostela sv. Václava na Malé Straně, ale když v roce 1760 farář August Bretschneider popisoval kostel, uvedl: „*haec major ara dicitur Jilovium venisse Praga ex ecclesia s. Wenceslai P.R. Augustinianorum discalceatorum; ita narabant seniores Jilovicenses*“, tedy „*tento velký oltář prý přišel do Jílového z Prahy z kláštera sv. Václava od bosých augustiniánů; tak vykládali Jílovští starší*“. Oltářní obrazy jsou vesměs provedeny technikou al tempera = přední malovány na zlaté půdě, zadní na stříbrné.

Již od roku 1785 byl oltář ve špatném stavu, ale dlouho na opravu scházely finance. Až faráři Františku Šindelárovi se podařilo něco našetřit, a tak objednal u malíře Antonína Jana Gareise šest obrazů k zakrytí původních. Ten namaloval do špiček klečící anděly, pod ně do středních polí sv. Jana Křtitele a sv. Josefa a do spodních polí sv. Máří Magdalenu a sv. Ludmilu. Tato plátna přetáhli přes původní deskovou malbu. Zápis ve farní kronice k roku 1852 uvádí: „*Oltář hlavní opraven. Náš hlavní oltář svatého Vojtěcha na němž jest vyobrazení na němž narození, zjevení a outěk do Egypta a navrat do Nazaretu, i obětování Pána našeho Ježíše Krista, byl již věkem tuze sešlý, neb jak se praví i píše jest oltář ten z věku*

---

¹⁷⁰ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice) - Fond Farní úřad Jílové, i.č.34-35, karta 1, Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva V. JESENSKÉHO o kostele sv. Vojtěcha z roku 1999, i.č. 44; ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 203-206, 345, 347, 371, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 38-44.

*Karla IV^{ho}. I usnesl sem se na tom oltář ten opravit, však ale odkud prostředku k tomu vzíti, an chrám Páně sám chudičký jest. I napadlo mi zbýrku mezi osadníky učiniti; i započal sem zbyrati v městě, a pani úředníci zde bydlíci propujčili se ochotně k tomu, obzvláště milostivi pan podkrajsky hrabě Rudolf Wratislav z Mitrovic přispěl 15^{ti} zlatými stříbra. Pan c. k. komisař Dwořan Jan daroval 2 zl Pan (...) takže se sešlo 67 zl 30 t: Münze. Obrazy maloval jistý malíř z Prahy nějaký Pan Jan Garaiš, za domluvenou cenu 60 zlatých stříbra a vystaveny byli na oltář dne 30^{ho} dubna 1852, ostatní peníze přišly tesařům od lešení a jiným dělníkům a pak tak na ostatní obrazy. Bručeli ovšem mnohý při zbýrce nač to, ale nedělali sme si z toho pra nič, pak se to všem libylo a oba duchovní obětovali za všeckny dobrodince neydražší oběť Mši svatou. Díky všem dobrodincum.*¹⁷¹

Dále v roce 1875 začal farář Pittner shánět peníze na důkladnější opravu. Upozornil spolek pro zachování uměleckých památek Vlastimil v Praze na vzácnou památku a nutnost ji opravit. Městská rada na dotaz Vlastimila sdělila, že „náklad na opravu vésti nemůže“¹⁷². Od roku 1884 začal pořádat sbírku – žádal dokonce i císaře Ferdinanda, který roku 1885 daroval 200 zl.¹⁷³, a arcibiskupa, celkem v roce 1886 sebral 1300 zlatých. Městská rada jako patronátní orgán kostela pozvala do Jílového odborníka Josefa Mockera, který přijel 9. července 1886 a podal svůj posudek, že „je třeba ho opravit a zachovat pro budoucnost.“¹⁷⁴ Roku 1887 objednal z Prahy řezbářskou a pozlacovačskou firmu Vendelína Kostečky. Oltář byl zpevněn a odstraněny rokokové přístavky, které spojovaly oltář se zdmi presbytáře. Přitom sejmuli plátna od Gareise a současně povoláný malíř Jan Zapletal nově namaloval obrazy na levém křídle, protože usoudil, že je nelze opravit, na druhé straně je pouze doplnil. Malbu postav andělů ve střední části vyčistil a totéž udělal s obrazem sv. Václava v nástavci. Dále vyčistil 10 malých obrázků na predele a přidal k nim obrázky sv. Kláry a sv. Terezie. Tyto obrázky uprostřed s Kristem zakrývalo mramorové tabernákulum postavené na oltář asi roku 1830, tak byl Kristus ze středu vyjmut a dán do středu oltářní mensy a apoštoly a panny umístil po stranách tabernákula. Uprostřed oltáře stojící socha sv. Václava byla

---

¹⁷¹ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 27r.

¹⁷² SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 28v.

¹⁷³ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 61r.

¹⁷⁴ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Archiv města Jílové, karton 1.

polychromována, přitom se za ní ve „stánku“ našel nápis „*A. Jubil. 1750 P. A. B.*“¹⁷⁵ Sochy sv. Petra a Pavla Zapletal také polychromoval a umístil je na konsole po stranách oltáře, dříve stávaly na trámech, které se opíraly o zeď u vchodu a o oltář. Malby na zadních stranách křídél, na nichž jsou vyobrazeni proroci Daniel a Sofoniáš nebyly restaurovány.

Další opravy hlavního oltáře pak probíhaly ještě ve 20. a 30. letech 20. století. Dne 1. února 1926 se konala schůze za účelem projednávání stavu hlavního oltáře, kde farář Gabriel referoval o stavu: „*oltář není v místě udržitelný, jak vyplývá z dobroznání znalce, až velmi těžce se dotkne obyvatelstva ztráta jeho, malou většinou usneseno, aby se podala žádost: oltář se vydává, když bude nahrazen novým uměleckým gotickým oltářem, nejraději kopií a dán na loď kasetový strop...*“¹⁷⁶ Obrazy měla dostat Národní galerie (resp. tehdejší Obrazárna Společnosti vlasteneckých přátel umění), jež si měla nechat neopravené zadní obrazy a přední, nově namalované, se po rozříznutí desek měly vrátit do Jílového. Zjistilo se však, že desky jsou tak tenké, že je bez poškození nelze rozpůlit. Proto nechal Památkový úřad zhotovit kopie předních křídlových obrazů a obrazu sv. Václava ve štítě a vsadit je do původních rámců oltáře. Opravy provedl akademický malíř Jindřich Hlavín.¹⁷⁷ Původní zůstaly gotické fiály a ozdoby na vrchu oltáře, střed oltáře a malé predelové obrázky. Pro laika zůstal oltář tak, jak byl opraven roku 1888. Za kopie předních obrazů zaplatil stát 33000 Kč.¹⁷⁸

Pro ilustraci zde uvádím popis oltáře: **Střed oltáře** tvoří ozdobný výklenek, po jehož stranách jsou postavy andělů v rouše jáhnů s roztaženými křídli. Nad středem je v trojúhelníkovém poli zobrazen sv. Václav, za nimž drží dva andělé rozestřený koberec. Na **predele** - býval tam tabulový obrázek Ježíše Krista, který je nyní zasazen do přední strany oltářní mensy. Dále jsou na ní dvě řady tabulových obrázků. Nahoře je 12 apoštolů - Matouš, Tomáš, Ondřej, Bartoloměj, Pavel a Jan vpravo od Krista, Petr, Jakub, Filip, Šimon, Juda Tadeáš a Matěj vlevo od Krista. Dole je 12 svatých panen, z nichž dvě byly přimalovány roku 1887. Na **evangelijní stranu** na křídlo byly všechny obrazy nově namalovány při opravě v roce 1887. Jsou to: Prorok Jeremiáš, Narození Páně, Zvěstování. Na rubu křídla bylo vypořádáno Bičování Páně a Kristus před Pilátem, ovšem nyní je rub prázdný a originály

---

¹⁷⁵ Vykládáno jako „*Anno Jubileo 1750 Pater Augustin Brettschneider*“, tedy: „*V jubilejním roce 1750 Pater Augustin Brettschneider.*“

¹⁷⁶ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21., fol. 115r.

¹⁷⁷ * 29.9.1877 Praha - + 1958, malíř, grafik, restaurátor.

¹⁷⁸ PODLAHA, Antonín. *Obraz sv. Václava na oltáři v Jílovém.*, in: ČKD, 1926/5+6, str. 361, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=16361> (2012), tentýž *Posvátna místa král. českého I.*, s. 158 .

obrazů jsou v Národní galerii. Na **epištolní straně** jsou na křídle nové obrazy: Prorok Izaiáš s nápisem: „*Isanass prorok: gako owcze k zabiti weden.*“, Klanění tří králů, Obřezání Páně. Na rubu křídla byly znázorněny scény: Kristus v zahradě Getsemanské a Kristus korunován trním. I tyto obrazy jsou v Národní galerii. Ve **špicí** na jednom křídle vyobrazeno poprsí proroka Sofoniáše a na druhém Daniela s páskami, na kterých jsou české citáty z knih těchto proroků. V **prostředním výklenku** stojí dřevěná socha sv. Vojtěcha. Pochází z doby baroka a byla vyrobena roku 1750. Vzadu je na ní nápis - „*A. Jubil. 1750 P.A.B.*“ (August Bretschneider). Ve **štitu** je kopie obrazu sv. Václava s orlicí, jehož originál byl namalován před rokem 1500.¹⁷⁹

Dalšími oltáři jsou: **Oltář sv. Anny**¹⁸⁰. Stojí v boční kapli sv. Anny a byl zřízen roku 1755 iniciativitou tehdejšího mincmistra království českého hraběte Františka Josefa Pachty z Rájova. Je barokní a uprostřed má zasklenou skříňku se soškou Panny Marie s Ježíškem. V nástavku je vymalován sv. Antonín Paduánský. Po stranách jsou umístěny sošky klečících horníků. Nad skříňkou visí obraz sv. Anny s Pannou Marií, jenž namaloval v roce 1887 malíř Zapletal. **Oltář sv. Floriána**¹⁸¹, který postaven u severní zdi lodi, má bohatě vyřezávaný, volutový a rozvilinový rám. Uprostřed je velký obraz sv. Floriána a v nástavku je vymalován sv. Josef. **Oltář sv. Jana Nepomuckého**¹⁸² stojí u jižní zdi presbytáře a byl pořízen roku 1738 z příspěvků sebraným farářem Janem Rosinem. Nahoře je baldachýn s lambrequinem zakončen drapériemi a socha sv. Jana Nepomuckého, která až do roku 1842 stála v hřbitovní kapličce na náměstí. Postranní pilíře jsou ozdobeny ornamentálními řezbami,

¹⁷⁹ PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 38-44.

¹⁸⁰ ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 274, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 47.

¹⁸¹ ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 275, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 45,47. Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva restaurátorky V. HEIDOVÉ, Boční oltář sv. Floriána z roku 2005, i. č. 3266 .

¹⁸² ČIHÁK, Václav, Paměti král. horního města Jílového, 1948, s. 275, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 47. Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, zpráva restaurátorky V. HEIDOVÉ, Boční oltář sv. Jana Nepomuckého z roku 2005, i. č. 3265.

andělskými hlavičkami a mušlovými ozdobami. Obraz na plátně představuje sv. Jana Nepomuckého jako almužníka. V roce 1896 byl na něj dán nový oltární kámen. **Oltář Panny Marie Loretánské**¹⁸³ je umístěn na jižní straně lodi a byl sem přenesen roku 1785 ze zrušeného loretánského kláštera. Nahradil tehdejší oltář P. Marie, zvaný Bouchalovský¹⁸⁴ z roku 1680, na kterém byl namalován obraz Neposkvrněného početí P. Marie s rodiči Jáchymem a Annou a Bůh Otec a syn a Duch svatý. Ve výklenku uprostřed stojí soška Panny Marie Loretánské, po stranách zdobí oltář dva sloupce s volutovými hlavicemi a nad středem vykukuje andělská hlava s korunou. V nástavku je vymalována Nejsvětější Trojice. Po stranách visí dolů vyřezávané festony a pod ně jsou umístěny sošky klečících horníků. Posledním oltářem je pak **Oltář Nejsvětější Trojice**¹⁸⁵, který stál v kostele již v 17. století, avšak podobu z té doby neznáme, nynější je z 18. století. Je umístěn na severní straně lodi s nepříliš cenným obrazem Nejsvětější Trojice. Na mense stojí ze dřeva řezané rámcové relikviáře. Za faráře Šindeláře v roce 1853 byl opraven. začalo to malým darem a to povzbudilo faráře aby dále sbíral a na opravu tak našetřil.¹⁸⁶

3.3.3 Další inventář

Vyřezávaný polychromovaný **krucifix**¹⁸⁷ je zavěšen na severní zdi presbytáře. Na kovové tabulce je vyryto: „*Hanc Iconem Iesv trabi svffixi Votl ergo offert Ioannes GVLD enhölft,*

---

¹⁸³ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 213, 274, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158-159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 44-45.

¹⁸⁴ Od roku 1692 se nazýval tento oltář také Bouchalovský, protože 1692 zemřel jílovský měšťan a někdejší starosta města Jakub Bouchal a odkázal na ozdobu toho oltáře 41 zlatých 48 krejcarů a k záduší založil 400 zlatých fundace, aby při tomto oltáři byly za něj slouženy mše svaté.

¹⁸⁵ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 214, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 44.

¹⁸⁶ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 28v

¹⁸⁷ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 274, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 47.

S.C.R., *Apost. May. Administrationis in Bancalibus assessor (1787)*“. Proti sakristii visí další kříž¹⁸⁸ ze začátku 15. století, který pochází z dílny Mistra Týnské Kalvárie.

Cínová křtitelnice¹⁸⁹ byla vyrobena roku 1542 nejspíše konvářem Pavlem Malovcem z Nového Města pražského. Kostelu ji věnovala paní Markéta Brychtová taktéž roku 1542. Je na ní odlita Panna Marie na měsíci a sv. Mikuláš s berlou a třemi jablky, avšak tato vyobrazení jsou již značně poničená. Na kotlíku je ve třech pásech nápis: „ *Sub praesidio sacerdotis Thomae in spiritualibus sub ano virginei partus 1542 per impensa Dominae Marthae cognomine Brichtowa* (1. pás) *Simone Vito iuratis atque Osswaldo notario eiusdem* (2. pás) *civitatis gilowi - Laus deo per magistrum Pavlum ma* (3. pás)“, tedy: „Za správy kněze Tomáše roku 1542 nákladem paní Markéty Brychtové za přísežných svědků Šimona Vít a Osvalda, notáře města Jílového, chvála Bohu zhotovena mistrem Pavlem.“ Tento nápis je jediným dokladem o existenci faráře Tomáše. Křtitelnice stojí na třech nohou, které nahoře mají podobu vousatých mužů a končí drápopovitými spárami. Víko je dřevěné, končící žaludem, v němž je upevněn obrázek malovaný na prkně - Křest Páně asi ze 17. století.

Sousoší **Piety**¹⁹⁰ vyřezávané ze dřeva původně stálo u vchodu na dnes již zrušený hřbitov u kostela a nyní je umístěno při severní zdi lodi. Je to polychromovaná práce z roku 1722.

Obraz Panny Marie Bolestné¹⁹¹ byl v polovině 18. století zavěšen pod oltář Ukřižování, který stál uprostřed lodi u sloupu podpírajícího strop. Kostelu ho darovala baronka Eva Příchovská s Příchovic, která zde bydlela od 1730 asi do 1740. O tomto obraze se v Jílovém udržuje pověst, že je prací Petra Brandla. Doba, kdy byl do Jílového darován tomu neodporuje, protože Brandl zemřel roku 1735. Avšak aby se tento dohad mohl potvrdit, musel by se obraz podrobit důkladnému restaurátorskému zkoumání. Nyní obraz visí na severní straně lodi.

---

¹⁸⁸ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 274, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 158.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 47.

¹⁸⁹ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 122, 206, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 48.

¹⁹⁰ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 271, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 49.

¹⁹¹ ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 275.

Zvony

První zmínka o zvonech¹⁹² pochází z roku 1567, kdy celé město vyhořelo. Zvony nevydržely žár a rozlily se. Městu pak vyrobil Tomáš Jaroš, známý puškař a zvonář tzv. velký zvon, který měl v průměru 3, 25 m a vážil 1586 liber, a byl na něm odlit německý nápis:

In Gottes Namen hevig an	Ve jménu Božím jsem vyzdvižen
Des Herrn Wort pleibet ewig stan	Ve slově Páně trvám
Durch das Fevr pin ich geflossen	Ohněm jsem prošel
Thomas Yarosch hat mich gegossen	Tomáš Jaroš mne odlil
Ych pin von edlen Sthammen	Jsem ze vznešeného rodu
Nichlaves mein Namen	Mikuláš mé jméno
MDLXVIII	1568

Tzv. prostřední měl v průměru 2 stopy a 10, 25 palce. Nahoře kolem dokola stálo: „ *Johann Kühner goss mich in der k.k. Neustadt Prag anno domini 1798.*“, tedy: „ *Johann Kühner mne odlil v c. k. Novém Městě pražském roku 1798.*“ Dále tzv. polední, který také odlil Johann Wenzel Kühner. Pak byly v Jílovém umíráček a klekáníček.

Velký a polední praskly, a proto byly 27. června 1861 shozeny a dány na přelítí. To učinil Karel Bellman v Praze, po vysvěcení byly 23. září 1861 přivezeny a druhý den zavěšeny. Velký vážil 1394 liber a polední 211, 5 liber. Na tzv. velkém stál nápis:

Jméno mé jest Vojtěch Mikuláš!
Blesky trhám, živé volám!
Mrtvým zní můj truchlozpěv!
Času rezu já odolám,
Přečkám radost, přečkám hněv!
Přelity od pana Karla Bellmana, dvorního zvonáře v Praze 1861

Na druhém menším zvonu, který se jmenoval Marie, a sloužil ke zvonění na klekání a poledne, byl pouze rok 1861.

V roce 1892 mýnil městský úřad dát přelít zvon poledníček, protože už zná nelibozvučně a dlouho nevydrží

---

¹⁹² Agenda o zvonech SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, karton 2, ČIHÁK, Václav, *Paměti král. horního města Jílového*, 1948, s. 320, 358, 364, 401, PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, 1907. s. 159.; PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, Politický okres Vinohradský*. 1908. s. 49-50.

22. března 1917 byla provedena rekvizice zvonů pro válečné účely, odvezli 3 zvony – velký, poledníček a umíráček, zůstaly 2, avšak v lednu 1918 byl odvezen další o váze 410 kg, zbyl pouze jediný tzv. pozdvihováček, zvaný Ježíš. Ihned po jejich odvezení se také začala konat sbírka na pořízení nových. V roce 1922 zapůjčila Arcibiskupská konsistoř Jílovému 30ti kilový zvonek z arcibiskupského dvora Obora, dokud prý bude sloužit kostel římskokatolické bohoslužbě.¹⁹³

9. 6. 1924 byly posvěceny a zavěšeny nové zvony. 308 kg vážící Václav a menší, 205 kg vážící, P. Marie, na které se konečně ušetřilo. Oba odlila firma Rudolf Perner z Českých Budějovic.

Ve druhé sv. válce bylo pak v lednu 1942 žádáno o ponechání, ale i když žádosti bylo vyhověno 11. 3. 1942 byly zvony na přímý rozkaz sneseny a využity pro válečné účely a kostelu byl ponechán jen umíráček.

62 let poté, 13. 11. 2004, byly v Jílovém posvěceny a zavěšeny dva nové zvony. Vojtěch a Panna Maria. Pořízeny byly z peněz vybraných pomocí veřejné sbírky.

---

¹⁹³ SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha – západ se sídlem v Praze (Dobřichovice)- Fond Farní úřad Jílové, karton 2

Závěr

Při práci na mém vytčeném cíli jsem se potýkala s jediným hlavním problémem, který jsem ale již dle předběžných výzkumů tušila, a to je nedostatek přímých pramenů, obzvláště pro období do 16. století. Město totiž tolikrát vyhořelo, že se zachoval jen velmi malý fond, v němž se písemnosti opakují, často jako kopie kopií, nebo jsou to dokumenty marginálního charakteru. Nicméně i přes tento nedostatek se mi na základě dostupných materiálů podařilo alespoň částečně zaplnit některé mezery v historii farního kostela. V počátečních úvahách o práci jsem také předpokládala, že se zde objeví minimálně několik zajímavých osobností, kterým bude stát za to věnovat více prostoru ve vlastní práci, nicméně po provedení dalších výzkumů, jsem usoudila, že i když se v Jílovém pár takových výrazných osobností objevilo, např. Křišťan z Prachatic, povětšinou na faře strávili jen velmi krátkou dobu, a nezanechali tak na Jílovsku žádnou stopu. Domnívám se, že jsem z archivních materiálů vytěžila většinu podstatných informací a nezbývá než si přát, aby se někdy v budoucnosti objevil netušený zdroj dalších, dosud neprozkoumaných dokumentů.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Národní archiv – I. oddělení

Archiv České koruny (AKČ), 935, Sign. 147

Archiv zrušených klášterů (AZK), B41, III. 12. p

Stará manipulace (SM), P106, J/25; E11/10 – 1573

Archiv pražského arcibiskupství (APA) - B10/15, C151/1/a, č. 149 CH-K; C118/2 karton 2094; C151/1A, karton 2277

Staré české místodržící (SČM), i. č. 8423 - 8447

SOA v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Praze (Dobřichovicích)

Archiv města Jílové u Prahy – dekrety a privilegia (i. č.1, kniha č. 1) kopiář listů (i. č. 18, kniha č. 17), pamětní a purkrechtní knihy (i. č. 7, 8, 10, 11, 13, kniha č. 6, 7, 9, 10, 12), zádušní a kostelní věci (i.č. 281, 544 karton 33-36, 49, 445), nadace Schönpluga (i. č. 339, karton 192), kostelní účty (i. č. 551, karton 212)

Farní úřad Jílové u Prahy – celý fond

kopie Farní kroniky (Pamětní knihy), kolem 1725-1780

Archeologický ústav AVČR - Archiv nálezových zpráv - M. TOMÁŠEK, Statická sonda v sakristii kostela sv.Vojtěcha z roku 1995, č. j. 3195; P. BŘICHÁČEK, Kontrola průkopu tzv. Posázavský vodovod, parcela č.945 za humny, 22.6. 1987, č. j.; P. BŘICHÁČEK, Dům Mince – přestavba domu a kanalizace, 1983, č. j. 2885/1986;

Národní památkový ústav, Archiv Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, D. LÍBAL, M. BAŠTOVÁ, Stavebně historický průzkum města z roku 1975, i.č. 63 s. 6-10; Z. BERÁNEK, Projekt rekonstrukce osvětlení a silnoproudu z roku 1997, i.č. 2848; J. RINEŠ, Statický posudek sakristie a podvěží z roku 1994, i. č. 3356, V. HEIDOVÁ, Boční oltář sv. Floriána z roku 2005, V. HEIDOVÁ, Boční oltář sv. Jana Nepomuckého z roku 2005, i. č. 3265

Pamětní kniha Rady starších církve československé v Jílovém u Prahy s laskavým zapůjčením p. faráře Polinského

Vydané prameny

Acta archiepiscopalis Curiae Pragensis. Praha: Arcibiskup. konsistoř, 1936, 1940-1949.

BOROVÝ, Klement, ed. *Jednání a dopisy konsistoře katolické i utrakvistické. I. díl, Akta konsistoře utrakvistické*. V Praze: I.L. Kober, 1868. vii, 396 s. Staré paměti dějin českých = Monumenta historiae Bohemica; [sv.] 5. Bibliotéky historické; běh 2.

BOROVÝ, Klement, ed. *Libri erectionum archidioecesis pragensis saeculo XIV. et XV. Liber 5, 1398-1407, Sumtibus Pragensis doctorum theologiae collegii*. Praga: J.G. Clave, 1889. 2, 492-781 s.

České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální. Praha: Melantrich, 1932

DANIEL ADAM Z VELESLAVÍNA, *Kalendař hystorycký : krátké a summownj poznamenánj wssechněch dnůw gednohokažděho měsýce, přes celý rok : k nímžto s doloženjm let bud'to od stwořenj swěta, aneb od narozenj Božjho, přidány gsau wjry a paměti hodné historyae, w rozličných proměnách a přjhodách, sstiasných y nesstiasných weselých y smutných, obecných i osobnjch yak w ginných národech a zemjch, tak obzwlásstne w slawném národu a Králowstwj Českém, zběhlých : napřed položeny gsau Genealogiae .... pracý a nákladem Danyele Adama z Weleslawjna*. [W Praze] : nákladem M. Danyele Adama z Weleslawjna, 1590

EMLER, Josef, ed. a TINGL, František Antonín, ed. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Prague: Sumptibus Societatis historicae Pragensis, 1865-1899. 9 sv. (v poznámkách citováno jako Lib. Conf.)

ERŠIL, Jaroslav, ed. *Acta Martini V.: pontificis romani. Pars 2, 1423-1431*. Vyd. 1. Pragae: Academia, 1998. s. 417-841. Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia; pars 4. Monumenta vaticana res gestas Bohemicas illustrantia; tomus 7. ISBN 80-200-0635-4.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: [s.n.], 1819.

HLAVÁČEK, Ivan, ed. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae*. 1. vyd. Pragae: Academia, 1973. 529 s.

Jílovské noviny. Jílové u Prahy: Městský úřad, čísla - 6/94, 7-8/94, 1/95, 2/95, 9/96, 11/98, 11/99, 1-2/2000

JIRÁSEK, Alois, *Staré pověsti české*, Albatros, Praha 2007

KALOUSEK, Josef, ed. *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIII*. V Praze: Domestikální fond království Českého, 1894. 596 s.

KALOUSEK, Josef, ed. *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXVI.* V Praze: Domestikální fond království Českého, 1909. 634 s.

Katolická církev. Arcidiecéze pražská. *Sbírka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945-2009.* [Praha]: Arcibiskupství pražské, 2009. 378 s. ISBN 978-80-254-6565-3.

Katolická církev. Arcidiecéze pražská. *Zpravodaj arcidiecéze č. 8, 19. ročník 2011 Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Tom. 4, Acta Gregorii XI. 1370-1378. Pars 1, 1370-1372.* Pragae: Archivum quondam terrae Bohemiae, 1949. 320 s.

NOVÁK, Joannis Friderici, ed. *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Tomus 2, Acta Innocentii VI. Pontificis Romani. 1352- 1362.* Praha: [s.n.], 1907. 23, 592 s.

Ordinariátní list Pražské arcidiecéze. V Praze: Karel Bellmann, 1919, 1922

PALACKÝ, František, ed. *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské: z archivů domácích i cizích. Díl šestý.* W Praze: [Wýbor zemský w království Českém], 1872. 639 s.

PAPROCKY z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj. *Diadochos: [Poslaupnost knížat a králův českých, biskupův y arcybiskupův pražských a wssech třech stawůw slawného králowstwý Czeskeho, to gest panského, rytjřského a městského].* Praha, 1602, 1 sv., s. 376

PÁTKOVÁ, Hana, ed. *Liber vetustissimus Antiquae Civitatis Pragensis 1310-1518: edice.* Vyd. 1. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 2011. 638 s., [32] s. obr. příl. Documenta Pragensia. Monographia; vol. 25. ISBN 978-80-87271-40-7.

PAŽOUT, Julius Augustin, ed. *Jednání a dopisy konsistoře katolické a pod obojí. Nové řady díl I., Jednání a dopisy konsistoře pod obojí způsobou přijímajících a jiné listiny téže strany se týkající z let 1562-1570.* V Praze: Historický spolek, 1906. vi, 471 s.

PODLAHA, Antonín, ed. *Liber ordinationum cleri 1395-1416.* Pragae: Sumptibus s. f. metropolitani capituli Pragensis, 1922. 218 s. Editiones Archivii et bibliothecae S.F. Metropolitani Capituli Pragensis; 9.

PODLAHA, Antonín. *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410.* Praha: Metropol. kapitola, 1921. 72 s. Editiones archivii et bibliothecae s.f. metropolitani capituli Pragensis; 16.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. III., 1558-1573. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1884. 800, xxiii s.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. IV., 1574-1576. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1886. 598, xii s. – potvrzuje císař Maxmilián II. – práva městům královským 282-283, přiznává 2 kukusy školám a kostelům 280 v roce 1575

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. VIII., 1592-1594. V Praze: Nákladem Výboru zemského království českého, 1895. 911 s.

SOMMER, Jan a Eva MATYÁŠOVÁ. *Zprávy památkové péče: Journal of Historical Heritage Preservation : časopis státní památkové péče.* Praha: Jalna, 1998. ISSN 1210-5538 Roč. 58, č. 9/1998

ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské: [Consignationes paschaliter poenitentium] z let 1671-1725. Díl I., Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. Sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko.* Praha: Historický spolek, 1918. XII, [3], 410-982 s. Katolická církev. Farnost Jílové u Prahy. *Zpravodaj farnosti sv. Vojtěcha v Jílovém u Prahy*, 1/2000

ŠVIHLÍK, Antonín Alexandr. *Helena z Gjlowj: půwodnj mrawná powjodka.* W Praze: Wáclaw Špinka, 1841. 159 s.

TADRA, Ferdinand, ed. *Listy kláštera Zbraslavského.* V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1904. 19, 534 s. Historický archiv; Čís. 23.

TADRA, Ferdinand, ed. *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis). Část I, (1373-1379) xvi, 405 s, Část II, (1380-1387) xiv, 448 s.* V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1893.. Hist.archiv; č. 1.-2.

TINGL, František Antonín. *Acta judiciaria archiepiscopatus pragensis sub honorabili domino Joanne Pomuk vicario in spiritualibus generali conscripta et nunc prima vice typis edita: Codicis noni annus 1392.* Pragae: [nákl. vl.], 1865. 130 s.

TOMEK, Václav Vladivoj, ed. *Registra decimarum papalium: čili registra desátků papeženských z diecezí Pražské.* Praha: Král. čes. učená společnost, 1873. 1 sv.

Vyhláška MK ČR č. 476/1992 Sb. ze dne 10.9.1992 o prohlášení území historických jader vybraných měst za památkové zóny.

Literatura

1000 let kláštera na Ostrově (999-1999): sborník příspěvků k jeho hmotné kultuře v raném a vrcholném středověku. 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2003. 134 s. ISBN 80-7036-144-1.;

BARTÁK, Jan. *Okres jílovský politický, soudní i berní samotný.* V Kalištích u Ondřejova: Jan Barták, 1939 [na obálce] 1940. 125 - [v] s. Přehledný místopis země České; Č. 1.

BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Ku poznámkám o Jílovém.* [Praha: nákl. vl., 1927]. [3] s

BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *O hornické práci po zlatě v širším okrsku starého dolu Kocouru na Jílovsku: hlavně v letech 1693 až 1761: s poznámkami o dolu P. Marie Vítězné*. V Jílovém u Prahy: Okresní museum, 1941. 59 s. Jílovská knihovnička; čís. 2.

BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Úvahy o původu zlata u Jílového a na některých jiných místech v Čechách*. V Praze: Řivnáč [distributor], 1901. 98 s. Archiv pro přírodovědecké prozkoumání Čech; Díl XII, Čís. 1.

BARVÍŘOVÁ, Olga. Archeologické nálezy u Křepeň; Nové archeologické nálezy u Praze-Michli; Nález stradonické keramiky na Jílovsku u Luk. Praha: O. Barvířová, 1937. 31 s.

BARVÍŘOVÁ, Olga. Archeologické nálezy u Vraného nad Vltavou, v Hostěradicích, u Komořan a Modřan nad Vltavou a v Libři u Jílového. Praha: [nákladem vlastním], 1938. 45 s.

BARVÍŘOVÁ, Olga. Kopytnatý kamenný sekeromlat s hranou od Jílového; Bronzová břitva z období kultury knovízské z Lipence u Zbraslavě; Knovízská kultura na Jílovsku. [IX]. Praha: nákladem vlastním, 1940. 22 - [I] s.

BARVÍŘOVÁ, Olga. Z pohanských památek okolí Jílového. Král. Vinohrady: [nákladem vlastním, 1936]. 27 s.;

BLÁHOVÁ, Marie et al. *Kroniky doby Karla IV*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1987. 647 s.

BLÁHOVÁ, Marie. *Historická chronologie*. Praha: Libri, 2001. 948 s. ISBN 80-7277-024-1.

BOHÁČ, Zdeněk, BOHÁČ, Pavel, ed. a ŠIMŮNEK, Robert, ed. *Topografický slovník k církevním dějinám předhusitských Čech: pražský archidiakonát*. 1. vyd. Praha: Historický ústav, 2001. 255 s. ISBN 80-7286-036-4.

BOHÁČ, Zdeněk. *Ostrov: tisíciletá historie zmařeného kláštera*. Jílové u Prahy: Regionální muzeum, 1999. 85 s., [18] s. obr. příl. ISBN 80-238-1209-2.

BŮHM, Jaroslav, Kamenné nástroje z Posázaví, in: *Památky archeologické XXXVII*. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1931

BOK, Václav. *Slovník středověké němčiny pro historiky*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1995. 168 s. ISBN 80-7040-132-X.

BOKOVÁ, Hildegard a SPÁČILOVÁ, Libuše. *Stručný raně novohornoněmecký glosář k pramenům z českých zemí = Kurzes frühneuhochdeutsches Glossar zu Quellen aus den Böhmischen Ländern*. 1. vyd. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2003. xxxv, 536 s. ISBN 80-244-0737-X.

BOROVÝ, Klement. *Dějiny diecése Pražské; Národní dům český v Římě: k oslavě 900-letého jubilea diecése Pražské*. V Praze: Svatojanské dědictví, 1874. x, 532, 96, [14] s. Podíl údů na rok 1874 / Dědictví Svatojanské; č. 59 a 60.

BRADNOVÁ, Hana, ed. aj. *Encyklopedický slovník*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. 1253 s. Klub čtenářů. Rodinný klub; sv. 679. ISBN 80-207-0438-8.

BŘICHÁČEK, Pavel. Jílovsko v pravěku. *Jílové u Prahy: historie a současnost*. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987, s. 17-25.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.;

Časopis katolického duchovenstva. Praha: Karel Vinařický, 1926

ČIHÁK, Leopold. *Paměti král. horního města Jílového a jeho zlatých dolů*. V Jílovém: L. Čihák, 1898. 426, xvii s

ČIHÁK, Leopold. *Paměti král. horního města Jílového. Díl 2, Místopis a historie jednotlivých domů*. Jílové: nákl. vl., 1913. 191 s.

ČIHÁK, Václav. *Leopolda Čiháka Paměti královského horního města Jílového a jeho zlatých dolů*. 2. vyd. Praha: Okresní museum Jílové, 1948. 437 s.

DOLEŽALOVÁ, Eva. *Světcenci pražské diecéze 1395-1416*. Praha: Historický ústav, 2010. 273 s. Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti historici Pragae. Řada A, Monographia; sv. 25. ISBN 978-80-7286-148-4.

DOLEŽEL, Jiří. *Dějiny desátků*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Ostrava: J. Doležel, 2002. 141 s. ISBN 80-238-9309-2.

HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. 3., přeprac. vyd. [Praha]: Tvorba, 1994. 326, [10] s. ISBN 80-85386-92-5.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, ed. a POLC, Jaroslav V., ed. *Pražské arcibiskupství 1344-1994: sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 380 s. ISBN 80-7113-091-5.

HOFFMANN, František, *Mincmistr Eberhard*, Pražský historický sborník 12, 1980, s. 70-84.

HRDINA, Jan, ed. a ZILYNSKÁ, Blanka, ed. *Církevní topografie a farní síť pražské církevní provincie v pozdním středověku*. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2007. 207 s. Colloquia mediaevalia Pragensia; 8. ISBN 978-80-7007-262-2.

CHYTIL, Karel. *Malířstvo pražské XV. a XVI. věku a jeho cechovní kniha Staroměstská z let 1490-1582*. V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění,

1906. 353 s. Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Třída I; č. 36.

Jílové u Prahy: historie a současnost. Jílové u Prahy: Okr. muzeum Praha-západ, 1987. 235 s. PRAŽÁK, Josef Miroslav a SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko-český slovník.* Vyd. 18., ve Státním pedagogickém nakladatelství 2. Praha: SPN, 1955. 2 sv.

Jílové u Prahy: historie a současnost. Jílové u Prahy: Okresní muzeum Praha-západ, 1987, s. 31

KAPRAS, Jan. *Právní dějiny koruny České. II, Dějiny státního zřízení. I, Část předbělohorská.* Praha: Unie, 1913. 540 s.

KOLIHA, Emanuel. *Jílové, královské zlatohorní město.* V Praze: E. Koliha, 1865. 67 s.

KRÁSL, František. *Arnošt hrabě Harrach, kardinál sv. církve římské a kníže arcibiskup pražský: historicko-kritické vypsání náboženských poměrů v Čechách od roku 1623-1667.* V Praze: Arcibiskupská knihtiskárna, 1886. 661 s.

KURKA, Josef. *Archidiakonáty Kouřimský, Boleslavský, Hradecký a diecese Litomyšlská: (místopis církevní do r. 1421).* Praha: Československá akciová tiskárna, 1914. 8, 720 s.

KYBALOVÁ, Ludmila, LUNGA, Radek a VÁCHA, Petr. *Pražské zvony.* V Praze: Rybka, 2005. 349 s. ISBN 80-86182-95-9.

MANOUŠEK, Petr Rudolf. *Zvonařství.* 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 186 s., [16] s. barev. obr. příl. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-1294-6.

NEMEŠKAL, Lubomír, Česká zlatá ražba a její surovinové zdroje. In: *Studie z dějin hornictví 12.* Praha: Národní technické muzeum, 1980. Rozpravy Národního technického muzea v Praze, s. 101

NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela. *Krásy české mince.* 1. vyd. Praha: Orbis, 1955. 190 s. Lidová umělecká výroba a řemeslo. Osvětové a propagační edice.

NOVÝ, Rostislav. Český mincmistr Eberhard, in: *Z pomocných věd historických 5,* Praha 1984 (=AUC – Philosophica et historica 1-1982), s. 135-138

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1888-1909. 28 sv.

PEŠINA, Jaroslav. *Pozdně gotické deskové malířství v Čechách.* V Praze: Česká akademie věd a umění, 1940. 217 s., lxviii

PODLAHA, Antonín, *Památky archeologické,* Nakladatelství ČSAV, Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1914

PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém.*

Řada první, Arcidiecese pražská. Díl I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký. V Praze: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1907. s. 152-163 Knihy Dědictví Svatojanského; č. 97.

PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXVIII, Politický okres Vinohradský.* Praha: Archaeologická kommise při Č. ak. císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1908. s. 35-58

POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech.* Vyd. 1. Praha: Academia, 1977-1982. 4 sv., A/J, svazek první. Heslo Jílové.

POLC, Jaroslav V. a KUTHAN, Jiří, ed. *Česká církev v dějinách.* 1. vyd. Praha: Akropolis, 1999. 389 s. ISBN 80-85770-75-X.

PUMPR, Pavel. *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách: na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století.* Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2010. 421 s., [16] s. barev. obr. příl. Knižnice Matice moravské; sv. 31. ISBN 978-80-86488-73-8.

RAIS, Karel, ed. a TUREK, Antonín, ed. *Politický a školní okres Vinohradský a paměti i rozvoj národních jeho škol: Soudní okresy: Král.-Vinohradský, Žižkovský a Jílovský.* Praha: C.k. okresní školní rada na Král. Vinohradech, [1898]. x, 646 s.

REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých.* Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990. 71 s.

ŘEŠETKA, Miroslav a kol. *Německo-český, česko-německý slovník.* 1. vyd. Olomouc: Fin, 1997. 1165 s., [16] barev. il. ISBN 80-86002-28-4.

STAŇKOVÁ, Jaroslava a PECHAR, Josef. *Tisíciletý vývoj architektury.* 3., přeprac. vyd. Praha: SNTL, 1989. 407 s. Polytechnická knižnice. Řada 1, Věda a technika populárně; Sv. 112. ISBN 80-03-00073-4.

TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.* W Praze: W komissí u Františka Řiwnáče, 1855-1901. 1-3 sv. Spisů musejních č. 51. Nowočeská bibliothéka; č. 18.

VANDAS, Jiří J. *Eberhard Mincmistr království českého.* Vyd. 1. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2003

VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr a FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů.* 1. vyd. Praha: Libri, 1997. 782 s. ISBN 80-85983-17-6.

WÁGNER, Václav, Poznámky ke konzervaci archy z Jílového, in: Roč. kruhu pro pěstování dějin umění 1925

WÁGNER, Václav, Přehled nejdůležitějších oprav uměl. pam. v Č. za rok 1925, in: *Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze.* Praha: Společnost přátel starožitností československých, 1927

ZAP, Karel Vladislav, Jílové (Eyle); in: *Památky archeologické I/5 (1855)*, s. 200-210
ŽEMLIČKA, Josef: Osídlení Zbraslavska od 10. do počátku 15. století, in: *Památky archeologické LXV*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 1974.

Internetové zdroje

Centrum medievistických studií (CMS), Filosofický ústav AVČR,
Polska biblioteka internetowa, <http://www.pbi.edu.pl/index.html>, (25.5.12)
Digitální knihovna ÚK FF MU, <http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks> (25.5.12)
<http://147.231.53.91/src/index.php> (25.5.12)
Arcibiskupství pražské, <http://www.apha.cz/> (25.5.12)
projekt <http://monasterium.net/pages/cs.php?lang=CS> (25.5.12)

Přílohy

- Č. 1 Seznam farářů kostela sv. Vojtěcha v Jílovém u Prahy
- Č. 2 SOA v Praze - SOkA Praha-západ (Dobřichovice) - Fond Archiv města Jílové, i.č.9, kniha č. 8, Zápis z 6. dubna 1687 v knize purkrechtní o vyloupení truhly v kostele a Národní archiv - Archiv pražského arcibiskupství C151/1A, karton 2277. Rytý obrázek ku příležitosti procesí s kláštera sv. Jakuba v Praze do Jílového. Kolem 1627.
- Č. 3 SOA v Praze – SokA Praha západ (Dobřichovice) Pamětní kniha, inv. č. 21, kniha 21, fol. 95v - ukázka zápisu o událostech z 20. let 20. století
- Č. 4 Opis zápisů z Pamětní knihy, inv. č. 21, kniha 21, fol. 90r-110r o událostech z 20. let 20. století - SOA v Praze – SokA Praha západ (Dobřichovice)
- Č. 5 Zpravodaje farnosti leden a únor 2000
- Č. 6 Fotodokumentace kostela
- Č. 7 Pohledy na město Jílové